

HRVATSKI PLANINAR

120 godina
»Hrvatskog planinara«
1898. – 2018.

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **110**

**ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA**
izlazi od 1898. godine

4

**TRAVANJ
2018**

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski
planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije
Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa
za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tržilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom elektroničke ili redovne pošte. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati u digitalnom formatu (elektroničkom poštom, na CD-u ili DVD-u, u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Glavni i odgovorni urednik

Alan Caplar
Palмотићева 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
Ivan Hapač
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštara).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnicu možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

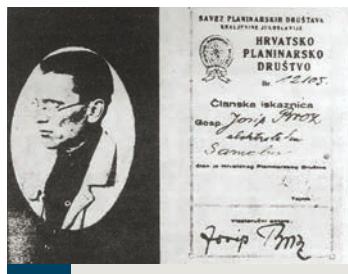
Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Godišnja preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

160 Zašto idem nekamo iako mi nije potriba

174 Planinarska meteorološka početnica

190 Uljezi u »Hrvatskom planinaru«

195 Planina Hajla – prokletijska ljepotica

Sadržaj

Članci

- 160 Zašto idem nekamo iako mi nije potriba**

Željko Sablić

- 162 Zimski susret s Velebitom**

Hrvoje Tržić

- 166 Stazama »Prosjaka i sinova«**

Aleksandra Kuzmanić

- 168 Zadnji prvoga**

Valentina Bušić

- 171 Tih godina... nekad prije...**

Ivan Hapač

- 174 Planinarska meteorološka početnica**

Clara Jasna Žagar

- 182 Priče iz davnine 1920. – 1930., 2. dio**

Darko Grundler

- 190 Uljezi u »Hrvatskom planinaru«**

Krunoslav Milas

- 195 Planina Hajla – prokletijska ljepotica**

Željko Vinković

Rubrike

- 199 Planinarski putovi:** Komisija za planinarske putove HPS-a utvrdila jedinstven izgled i sadržaj planinarskog putokaza u Hrvatskoj, Tipska putokazna ploča HPS-a – manja/veća

- 202 Nova izdanja:** Neobičan dvojac – Munjko i Šilić pjesmom i prozom po planinama

Tema broja

Planinarska meteorološka početnica

Naslovница

Na zahjevnom planinarskom putu u Dolomitima, foto: Damir Šantek

- 202 Vijesti:** Godišnja skupština PD-a Zavižan iz Senja, 19. Zimski uspon na Bjelolasicu, Izborna skupština HPD-a Bijele stijene iz Mrkoplja, Jubilarni pohod Seniorskim planinarskim putom, Susret vodstava HPS-a i PZS-a u Krasnu 16. i 17. ožujka

- 207 Kalendar akcija**

Zašto idem nekamo iako mi nije potriba

Željko Sabljić, Đakovo

Negdje 2000. godine prvi put otišao planinariti i odmah me zarobilo. Da me je barem zarobilo prije! Ali kako ono kažu, ne treba žaliti za propuštenim jer bi to ujedno značilo živjeti u prošlosti, a od toga, naravno, ne bi bilo koristi. Moj kum Mikac, koji me je i zainteresirao za prvi planinarski izlet, rekao mi je da u Đakovu postoje planinarsko društvo i prostorije u kojima se oni okupljaju četvrtkom. Nisam odmah postao član planinarskog društva. Mislio sam – što će mi planinarsko društvo? Ali s druge strane, pa čovjek je društveno biće, dobiješ ekipu, nije valjda smisao planinarenja da ideš sam u planinu? U svemu je dobro imati istomišljenike s kojima dijeliš lijepe trenutke i troškove puta, dakle i dobro i зло.

Nikad neću zaboravit' šta mi je rekla mater kad sam prvi put išao na planinarenje:

»Bogati, ja se rodila na planini, proklinjala blago što sam čuvala i one koji mi dadoše da ga čuvam, a on sad ode u planinu!? Pa je'l ti potriba, moj sinko?«

»E, pa mama, ne idem ja ovce čuvat' u planinu, to ti je, bona, hobi. Bit je u putovanju i druženju.«

»Ajde, moj sinko, samo džabe pare trošiš...«
Jes' vala, tako je...

Maločas dobijem poruku od cure: »Jedva čekam druženje u društvu.«

Nasmijao sam se slatko na to. Odmah su mi kroz glavu proletjeli svi razlozi zašto mi je četvrtak već više od deset godina najvažniji dan u tjednu. To druženje u planinarskom društvu, uz pivo i čips. Ti razgovori, ideje, projekcije, priče o proteklim izletima i maštanja o novim, bliskim i dalekim putovanjima... To te zarobi. Jer, sanjariti je divno, a što smo drugo mi planinari već sanjari?

Alpsko jutro

Zarobljavamo se u onim lijepim trenucima koji ostalom, »normalnim« ljudima, prođu već negdje krajem srednje škole. Jedino druženje i noćenje u prirodi svede se na odlazak u prirodu jednom godišnje za Prvi maja, a ubrzo se prestane ići i taj jedan put. Neki se tu i tamo još neko vrijeme bore, nastoje skupiti staru ekipu za nekakvo druženje u prirodi, al' ništa od toga. Život te začas okupira i prestanu sva ta sjajna druženja u prirodi, uz vatru, roštilj, poneko pivo i barem malo šetnjice po čistijem zraku, daleko od zadimljenih kafića i kojekakvih špica.

Nikad neću zaboraviti kad smo se Toza, Yovo i ja sreli kod Šare prije mnogo godina i za trenutak se dogovorili da sutradan idemo na Durmitor. To možeš samo s ekipom sanjara iz planinarskog društva, a s ostalima možeš samo piti, i to je njima smisao druženja i života. Nije ni to loše, ali nećeš vidjeti dalje od svog nosa s naglašenim kapilaricama.

Često sam se u ovih 18 godina uhvatio u nagonvaranju ljudi da dođu u društvo, da se učlane u planinare, da planinare, da sanjare. Nikoga nisam nagovorio: svatko tko je došao – došao je sam. Mislim da u životu zapravo nikoga ne možete nagovoriti ni na što, bilo to pozitivno ili negativno. Za sve se čovjek zapravo odluči sâm. I upravo je zato svatko sam »kriv« za svoje uspjehe i neuspjehе.

Mnogo se lijepih druženja u planinarskom društvu dogodilo od te 2001. godine kad sam

se učlanio. I usput, kad sam već planinario, uz Hrvatsku sam obišao i neke zemlje koje nemaju tako jeftin i dobar vajkrem kao Mađarska, ali nije ih loše proputovati i doživjeti. Bosna, Slovenija, Slovačka, Bugarska, Rumunjska, Francuska, Italija, Švicarska, Njemačka, Austrija, Nizozemska, Crna Gora, Grčka, Argentina, Peru, Čile, Tanzanija, Kenija. S obzirom na to da mi to uopće nije bila *potriba* – i nije tako loše! Obišlo se to ponajprije zahvaljujući »I have a dream« duhu, dobroj ekipi i dragim ljudima koji su mi pomogli. Jer, kad si već tako lud da ideš nekamo kamo ti *nije potriba* ić, onda će ti i ostali pomoći, samo da te ne vide.

Često mi glavom prostruji baš to materino pitanje: »Jel' ti *potriba*, moj sinko?« Je, mama, *potriba* mi je. Da mi nije *potriba*, ne bih se time ni bavio.

Jedva čekam četvrtak i druženje u planinarskom društву. Jedva čekam sljedeći izlet i svaki proživljeni trenutak u planini, proveden u dobrom društvu. U društvu u kojem ti ponekad prijatelj u rukama drži uže o kojem ti visi život, a ti se smiješ i ni trenutka ne pomisliš ni na što loše jer si sanjar, a u snu se ionako ne može dogoditi ništa loše.

Samo želiš katkad, na koji dan, pobjeći od grada. Ne zbog samoga grada, ni zbog ljudi koji čine tvoj grad, nego da bi doživio nešto novo. Da bi osjetio da si živ i da tamo negdje drugdje vrijeme ne stoji. A možda zapravo i stoji ako netko tamo, baš kao i ovdje, samo tapka na mjestu i čeka da se nešto dogodi.

Zimski susret s Velebitom

Hrvoje Tržić, Našice

Velebit, gorostas čije su noge uronjene u plavetnilo Jadranskog mora, a leđa naslonjena na ponosnu Liku čuva nebrojeno mnogo ljepota koje mnogi od nas još uvijek nisu otkrili. Ta najduža i po mnogima najljepša hrvatska planina ostala je izvorom neispričanih priča poput knjige koja stoji na polici čekajući tople ruke svog čitatelja. Njegove su korice strme litice, zelenilo livada koje ih okružuju, rajske kameni oblici, razvedeni grebeni, vidici koji spajaju nebo i zemlju, flora i fauna s nekoliko endema i pitoreskni vrhovi do kojih nije lako doći.

Prijateljstvo s Velebitom obvezuje nas da ga posjetimo barem jednom godišnje. Tada u planinarskom razgovoru njegujemo priče svojih pradjeđova, stanovnika tih krških krajeva kojima je Velebit značio život. Tih je stanovnika sve manje, a velebitske pašnjake više ne nastanjuju stočari, pastiri i njihova stada, već znatiželjni planinari koji uživaju u veličanstvenoj ponudi ovoga gorostasa na razmeđu hladne Like i toplog Primorja.

Zimska priča trojice nas koji smo se po studeni uputili na najviše vrhunce južnog Velebita počela je sasvim slučajno. Kako to često biva, uz čašicu neformalnog razgovora Franjo se sjetio da bismo se mogli pokušati u zimskim uvjetima popeti na Svetu brdo, drugi po visini velebitski vrh i zasigurno jedan od najljepših u Hrvatskoj. Budući da smo iskusili već nekoliko alpskih uspona u zimskim uvjetima, nije nas uopće trebalo nagovarati i pripreme su započele. Ni čudljivi Velebit ni prevrtljiva veljača nisu nas spriječili da se otisnemo u bespuća velebitskoga krša, ovaj put prekrivena snijegom i ledom. Iako lijepa u svaku dobu godine, planina je zimi posebno čarobna, ali i opasna ako se ne poštiju pravila. No, baš ta zimska idiličnost, tišina, mir i spokoj bili su nam motivi da nas primi gospodar hrvatskih visina, ponosan starac umiven jutarnjom rosom koji jedva čeka da nas suoči sa životom.

Odabrali smo tri dana za uspon, spust i uživanje u planinskim čarima Velebita. Znatiželja nas je privlačila da svojim osjetilima doživimo

kako to izgleda kad se zimi spoje more i planina. Planinarstvo je filozofija upravo zato što pobuđuje divljenje, znatiželju, čuđenje, ali i sumnje, kao što su i prvi filozofi sumnjali vodeći se tim osjećajima kada su svijet otkrivali sebi i sebe svjetu. Sumnjajući u svoja osjetila, koja mu predstavljaju sve otkrivene ljepote nekog osamljenog vrha, čovjek shvaća da je živ, prisutan i u skladu s planinom i majkom Zemljom. Ponekad se zaista moramo zapitati kako je moguće da takvi prirodni fenomeni postoje, kao da sve božansko prebiva u njima.

Dok se vozimo kroz dičnu Liku promatraju nas kameni divovi puni snijega koji uokviruju planinu na njenim najvišim dijelovima. Udivljeno ih pozdravljamo u nadi da ćemo uskoro postati dio njih i da će biti ljubazni prema nama. Usredotočeni smo na vremensku prognozu, prema kojoj bi na dan uspona trebalo biti lijepo vrijeme i, što je najvažnije, bez bure. Ulazeći toga poslijepodneva u Starigrad okupan suncem zamišljali smo ljeto i plaže prepune kupača koji iz ljepote toploga mora pogledavaju prema Velebitu, čiji vrhovi paraju oblake. U gradu neočekivana slika i gotovo proljetna toplina, kao da će uskoro početi ljetna sezona, a turisti okupirati okolne plaže, ali i velebitske visove.

Klanac Velike Paklenice naše je prvo odredište i polazna točka za uspon. Duboko usječen potok razdvaja ovdje gromadne stijene, koje su prava penjačka poslastica i raj za ljubitelje pustolovine. Nacionalni park Paklenica zaista je melem za oči. Sunce presijeca stijene i crta slike po njima, igrajući se svjetлом i sjenom. Penjačkih smjerova ovdje ima kao u priči i nije čudo da za Paklenicu znaju daleko izvan Hrvatske.

Poučna nas staza vodi preko Anića kuka, najveće monolitne stijene u Hrvatskoj. Moćne litice svjedoče o upornosti i hrabrosti mnogih penjača, od kojih su neki nažalost izgubili život na strminama kamenoga gorostasa. Poučne ploče u klancu svjedoče o bogatstvu prirode, flore i faune.

Mrak se polako spušta, a naši natovareni ruksaci postaju nam teret dok se uspinjemo do

planinarskog doma Paklenica. Potok nas prati cijelo vrijeme i nekako nas smiruje dok njegova voda milozvučno žuboreći miluje utrobu planine. Boje se prelijevaju nad sutonom, a staza postaje strmija i snježnija. Dom Paklenica utočište nam je prije mrkloga mraka.

U domu zatjećemo ekipu iz Zadra. Često dolaze ovamo na odmor. Čim je čuo da dolazimo iz Slavonije, domaćin nas nudi rakijom. Krijepimo se i razgovaramo dugo u noć o prognozi, planini, svemu što nas sutra čeka i razmjenjujemo iskustva. Domaćin nas upozorava da se čuvamo jer se protiv silovitog Velebita i njegove bure teško može boriti, pogotovo u ledeno-snježnim uvjetima. Izlazim nakratko dok mi studen štipa obraze. Drastična je razlika između onih pomalo proljetnih uvjeta u Starigradu i ovih zimskih kakve nam je donijela velebitska noć. Iznad doma sjaji milijun zvjezda stvarajući dojam da smo stopljeni s nebom i njegovim plavetnilom. Ostajem zadivljen i prisjećam se Immanuela Kanta, jednog od najvećih umova uopće, koji je davno rekao: »Dvije me stvari ispunjavaju to većim strahopoštovanjem i divljenjem što ih više promišljam: zvjezdano nebo nada mnom i moralni zakon u meni.« Najbolje se to može osjetiti u planini, a velebitska noć to potvrđuje. Moralni zakon u nama nalaže nam da živimo u skladu s prirodom, slušamo planinu i pomognemo jedni drugima u nevolji. No, nadamo se da nevolja sutradan neće biti.

Dobro naspavani pozdravljamo domaćina i ostavljamo višak stvari, po koje ćemo se morati vratiti istim putom. Naše su sljedeće odredište Ivine vodice, maleno sklonište u kojem ćemo noćiti nakon uspona i povratka sa Svetog brda. Staza se gotovo ne vidi od snijega. Markacije se vide samo ponegdje, ali spašava nas šumski pojasi koji ocrtava stazu.

S visinom se otvara vidik na Jadransko more. I to kakav! Zbog ovoga se živi. Okruženi šumama, potocima i strmim stijenama promatramo plavetnilo i vijenac otoka koji se skupljaju podno Velebita kao da žele čuti što će im on reći. Sunce je gotovo na vrhuncu. Skidamo višak odjeće dok se odmaramo na raskriju staza. Još malo pa ćemo stići na Ivine vodice. Planina se sve više otvara i neopisivo lijepa brda tvore veličanstvene skulpture u kojima odzvanja tišina, jer posjetitelja gotovo da i nema. Bistar, zeleni potok odjednom je utihnuo. Ne čuje se ništa. Samo mi i netaknuta priroda. Meditirajući tako spremamo se za posljednji dio uspona.

Na dalnjem putu oblici stijena se mijenjaju i podsjećaju nas na ljude koje je planina ovdje darovala najvećim blagom. Ubrzo stižemo do Ivinih vodica, idilične kućice skrivene usred šume. Snijeg je ovdje poprilično dubok pa nam noge često propadaju. Nalazimo ljudske stope. Začudo, ne susrećemo životinje. Očito je da čuvaju uspavanu planinu skrivajući se po njenim kršnim vrletima. U skloništu je nekoliko ljudi koji kane

ondje prenoći, ali ne namjeravaju ići do najviših velebitskih vrhova. Govore nam kako onuda nitko još nije prošao i da tragova nema. U skloništu ostavljamo višak opreme za spavanje, nešto odjeće i hrane. Spremamo tehničku opremu, kao što su dereze i cepin. Sve će nam to trebati.

Pred nama je najteži dio puta. Tamo će se pokazati koliko nas je planina spremna pustiti u svoje najskrovitije odaje. Nakon izlaska iz šume uspon postaje zahtjevan jer je snijeg mjestimice vrlo dubok pa znatno otežava napredovanje.

Postaje nam jasno da čemo se vratiti u Ivine vodice kad se Velebit spremi na spavanje. GPS nam pomaže da se bolje snađemo jer tragova zaista nema, ni ljudskih ni životinjskih. Imamo tu povlasticu, s jedne strane, ali i nevolju s druge da prvi nakon tko zna koliko vremena koračamo u nebeske dvore Velebita, gdje vladaju snijeg i led, a bura pritajeno čeka. Prisjećamo se drama na alpskim usponima; ovo nam se čini mnogo lakšim. Stalno očekujem da je svako prvo veće brdo Sveto brdo, ali ono je duboko skriveno u srcu planine, iza sedam gora, gotovo kao u bajci. Sunce je na vrhuncu, ali je prilično hladno jer smo visoko. Ledeni pejzaž upozorava nas na opasnosti koje vrebaju, ali našim je osjetilima sve to tako lijepo. Od silne ljepote ne možemo se nauživati svega što nam se ovdje nudi. Planina je i zimi raširila svoja krila i prigrnila nas kao svoje.

Stavljamo dereze, uzimamo cepine i odjevamo još slojeva odjeće jer sada već vladaju pravi alpski uvjeti. Zubato zimsko sunce obasjava ledenu koru koja je okovala strme velebitske padine pa nam se čini da smo na ledenjaku. No, unatoč svemu dobro napredujemo. Sunce se skriva, a oblaci najavljuju pogoršanje. Odjednom počinje puhati neugodan ledeni vjetar. Bura nas je došla pozdraviti, ali kakav bi to bio zimski uspon kad ne bismo iskusili sve što prati zimu u posebnoj planini kao što je ova. Prolazimo pored mjesta gdje se dogodila jedna od najvećih tragedija hrvatskog planinarstva, gdje su 2006. poginula tri iskusna planinara. To je i nama znak da surovi Velebit ne prašta pogreške.

Krećemo se polako prema tronu, očekujući vidik u kojem uživa Vila Velebita. Prema vrhu nas zakratko vode zečji tragovi u snijegu. Koraci postaju sve više olovni. Odjednom prepoznajemo Liku i njezine vrhove u daljini. Sve se odlično vidi jer je vidljivost izvrsna. Ponosni izlazimo na vršni greben i promatramo more, a u daljini vrhove pune snijega, koji se sjaje i strše poput krovova. Fotografiramo prizore nepreglednih brda koja se pružaju dokle pogled seže. Okupani srećom dugo se zadržavamo na vrhu žečeći se opiti velebitskom čarolijom. Uživamo u darovima nestvarnog svijeta velebitskih krajolika prekrivenih bajkovitom bjelijnom. Igor se doslovno klanja planini.

Odmor na putu prema Svetom brdu

Snježna bjelina na velebitskom vršnom grebenu

Sveto brdo (1751 m) tek je šest metara niže od Vaganskog vrha i peti je najviši vrh u Hrvatskoj. Mnogi će reći da je to najljepši velebitski vrh. Uspon na Sveto brdo nije jednostavan ni ljeti, a kamoli zimi. Gore стоји velik metalni križ, simbol blizine nebeskih i božanskih dvora.

Bura nas je omela da se duže zadržimo, a već je bilo i kasno popodne pa smo morali u dolinu. Krenuli smo nizbrdo, usredotočeni i oprezni. Pa ipak, osjećamo se opuštenije. Susrećemo planinare koji su se također odvažili uspeti na Sveto brdo. Zahvaljuju nam što smo im ostavili tragove i prokrčili put. Vraćamo se drugim putom i skrećemo do Vlaškoga grada. To je kamenita uzvisina nad pitomim pašnjacima Libinja. Tu je i planinarsko sklonište koje se obnavlja. Htjeli bismo i na taj slikovit vrh, ali vrijeme nam je na izmaku pa ga ostavljamo za neki drugi put. Velebitska ljepota sve se više skriva iza noćnog ogrtča.

Po duboku snijegu stižemo do Ivinih vodica, punih planinara iz raznih krajeva Hrvatske. Zimska velebitska noć zbljižava nas dok uživamo u ispijanju toplog čaja, vina i kušanju brojnih delicija. Počinje padati snijeg.

Ujutro pozdravljamo drage ljude koje smo upoznali, do nekog novog viđenja u srcu planine. Na silasku do planinarskog doma Paklenica prate nas kapi kišice. Pozdravljamo domaćine i vraćamo se klancu, koji natopljen kišom djeluje tmurno, kao da mu je žao što odlazimo.

U Starigradu zbrajamо dojmове, procjenjujemo svoj velebitski vikend i napuštamo planinu.

Križ na vrhu okovan ledom

Rastanci su tužni, ali znamo da ćemo se vratiti dragom kamenju, vrletima, livadama, šumama i pejzažu koji nam priprema Velebit, svaki put u nekom novom izdanju i u novoj priči.

Naša zimska bajkovita priča zapisana je u planinskim njedrima i našim srcima. Prepričavat ćemo je te prenositi slikom i riječju na druge kako bismo ih potaknuli da krenu s nama na put u planine, gdje će se obogatiti nezaboravnim iskustvima i dojmovima. Šteta bi bila da ljudi ne vide ono što se krije iznad civilizacije, u kojoj provodimo previše vremena zaboravljajući da smo slobodom usmjereni na otkrivanje prirode, ali i sebe samih. Jedva čekamo ponovni susret s planinama. Tajanstvenost Velebita nadahnuc će je koje u nama budi znatiželju kao u djetetu koje se vraća majci nadajući se zagrljaju i bliskosti. Uvijek, iznova, opet i opet.

Umor prolazi, a zadovoljstvo ostaje!

Stazama »Prosjaka i sinova«

Aleksandra Kuzmanić, Split

Mi nismo projaci od nevolje, nego projaci od zanata! Za nevolju i ja znam opanke načiniti.

Ali kakvi bi to bili opanci? Dobri. Dobri za onoga koji dobra nikad nije video! Ma kad bi Stipanica takve opanke načinio, nitko mu više ne bi došao da mu druge načini. Može li u vaše šuplje glave stati bar to, da je ovaj naš posao zanat, kao što hajdučija bijaše zanat naših djedova?

Ivan Raos, »Projaci i sinovi«

Već godinama HPD Mosor iz Splita organizira izlet u Imotsku krajину. Pošto smo obišli Lokvičićka jezera, kanjon Badnjevice, Crveno i Modro jezero te još brojna zanimljiva mjesta oko Imotskoga, nametnula mi se misao da bismo trebali zagaziti i stazama kojima su išli preci današnjih žitelja Imotske krajine. Poželjela sam da bolje upoznamo velikoga hrvatskog pisca Ivana Raosa i njegovo najpoznatije djelo, roman »Projaci i sinovi«.

Nedjeljno jutro u Splitu donijelo je kišu i oblake. U meni je još bilo nade da će nas poslužiti vrijeme, kao što nas uvijek posluži na izletima koje vodim.

Naš je prvi cilj arheološki lokalitet Crkvine u Cisti Velikoj. Crkvine se nalaze nedaleko od magistralne prometnice Trilj – Imotski koja se pruža trasom antičke ceste Tilurij – Narona. U razdoblju od 1993. do 2007. na Crkvinama su otkriveni i u vidu arheološkog parka prezentirani ostaci složenoga kompleksa antičkih profanih te ranokršćanskih i ranosrednjovjekovnih sakralnih građevina okruženih pripadajućim grobljima. Ostaci pet različitih crkava podignutih na istim temeljima od 5. do 10. stoljeća govore o promjenama koje su se na tom području događale tijekom kasne antike i ranoga srednjeg vijeka. Sa svim navedenim upoznala nas je naša mosorašica Josipa.

Put nas dalje vodi prema Crljivici. Od Josipe doznajemo da je Crljivica najveća i najvažnija

ALEKSANDRA KRZMANIĆ

Karoglani

skupina stećaka u Hrvatskoj. Stećci potječu iz 14. i 15. stoljeća. Pronađeno je 16 stećaka-sarkofaga, 56 sanduka i 15 stećaka u obliku ploča. Uglavnom su ukrašeni običnom ornamentikom koja se može pronaći na stećcima u okolini: križevima svih vrsta, prizorima lova, kola, dvoboja, biljnim motivima, polumjesecom i zvjezdama. Na dva stećka dijelom su sačuvani natpisi na bosančici.

Južno od Velike Crljivice nalazi se sedam velikih krških bunara koji datiraju iz srednjeg vijeka. Može se zaključiti da je taj lokalitet jedinstveno mjesto koje se razvilo uz izvor vode na važnom komunikacijskom putu kroz Dalmatinsku zagoru.

Ponovno sjedamo u autobus i ubrzo se zaustavljamo u Lovreću, gdje nas dočekuje Veljko Ujević, predsjednik HPD-a Imotski, već tradicionalno naš domaćin na izletima njegovim rodnim krajem. Nakon jutarnje kave krećemo prema Medovu Docu, selu na krajnjem jugozapadu Imotske krajine, u općini Lovreć. Selo čini više izdvojenih zaselaka bez izrazitog središta. Na krajnjem su zapadu u jednom zaseoku Matkovići, Mustapići, Vrdoljaci i Šimundići. Raosi i Šćurle smješteni su na južnoj strani brda Vilinjaka. Granići (Donji) i Brstili nalaze se uz jugoistočnu

stranu brda Gradine. Dalje prema istoku smješteni su Džaje i Brstili-Tunjkići, a na krajnjem istoku se nalaze Čaglji i Brstili-Jukušići, koji gotovo da tvore jedan zaselak. Medov Dolac prema popisu iz 2011. godine ima 170 stanovnika u 73 domaćinstava.

U Medovu Docu rođen je 1. siječnja 1921. veliki hrvatski pisac Ivan Raos. Školovao se u Splitu, Šibeniku i Zagrebu. Bavio se novinarstvom i raznim drugim zanimanjima. Pisao je pjesme, romane, drame i pripovijesti. Njegova djela karakteriziraju nostalgija za izgubljenim djetinjstvom, poetska interpretacija đačkog života te obilje faktografskih pojedinosti o predratnoj Dalmatinskoj (Imotskoj) zagori i Splitu, koji daju karakterističan biljeg Raosovoj prozi. Posebno su snažan odjek u njegovu djelu našle slike, sjećanja i asocijacije na Medov Dolac. Na početku književne karijere objavljivao je većinom jednočinke u vlastitoj nakladi. Uvršten je u ediciju »Pet stoljeća hrvatske književnosti« (Zagreb, 1980.). Raos je osobito poznat po romanu »Prosjaci i sinovi« (1971.), koji je redatelju Antunu Vrdoljaku poslužio kao predložak za istoimenu televizijsku seriju. Struktura djela odgovara pikarskom romanu jer je riječ o linearnom nizanju doživljaja i pustolovina prosjaka, skitnice i varalica na njihovu životnom putu. Usmeni žanrovi, pučka mudrost, poganska mitološka tradicija te kršćanski duhovni kompleks uključeni u tekst služe da bi oslikali bit načina života zajednice. Ta mitologija često prerasta u povjesno-političku raspravu o hrvatskom nacionalnom pitanju, koja je izazvala burnu reakciju tadašnje javnosti te Raosu otežala daljnje književno stvaranje. Ivan Raos umro je u Splitu 8. srpnja 1987.

U Medovu Docu dočekuje nas Bogoslav Džaja, predsjednik Udruge građana Medov Dolac, sa svojim suradnicima. Posjećujemo Zavičajni muzej uređen u staroj župnoj kući iz 1830., u kojem se čuvaju stvari, oprema i nošnje iz toga kraja. Kratkom šetnjom dolazimo do rodne kuće Ivana Raosa, gdje nas mještanka upoznaje s piščevim opusom. Na kraju posjeta dobila sam od domaćina drveni prosjački štap s ugraviranom godinom nastanka. Hvala domaćinima na daru! Uistinu mi znači mnogo s obzirom na to da stvarno volim taj kraj i trudim se da ga što više ljudi upozna.

Nakon Medova Doca idemo prema Zmijavcima, odakle započinje uspon na Gradinu.

Nakon dva sata hoda stižemo do zavjetnoga križa na vrhu. Križ je podignut 1998. u čast poginulih i nestalih u Drugom svjetskom ratu te u Domovinskom ratu. Pogled s Gradine obuhvaća Kamešnicu, Zavelim, Vran i Čvrsnicu.

Nakon odmora upućujemo se prema selu Karoglanima gdje su snimane scene serijala »Prosjaci i sinovi«. Prepoznajemo ostatke Kikaševih dvora. Danas se selo obnavlja i nadam se da će se stanovnici polako vratiti u taj prekrasan kraj.

Slijedi spuštanje do Zmijavaca i odlazak na arheološki lokalitet Bublin s ostacima starokršćanske bazilike, gdje nas Josipa upoznaje s poviješću toga kraja. Izlet završavamo u Imotskome, penjanjem na tvrđavu Topanu, koja se uzdiže iznad grada i Modrog jezera. Jezero je presušilo pa mu možemo vidjeti dno. U Imotskom nas Veljko časti kolačima, kao i uvijek.

Nadam se da sam ovim izletom barem nekoga potaknula na čitanje romana »Prosjaci i sinovi« te na upoznavanje nekih novih mjesta, za koja možda dosad nije ni čuo. Taj prekrasni kraj zaslужio je da ga više posjećujemo pa se nadam da ćemo tu tradiciju nastaviti i u godinama koje slijede. Hvala našem Veljku na gostoprимstvu i vođenju davno zaboravljenim stazama, hvala Josipi na stručnoj prezentaciji te velika hvala predsjedniku i članovima Udruge gradana Medov Dolac, koji su nas tako lijepo dočekali. A vi možete navratiti u ovaj kraj primjerice prve subote mjeseca srpnja i uživati u Raosovim danima te još ponešto saznati o povijesti Medova Dolca i cijelog kraja.

Selo u kojem su snimani Prosjaci i sinovi

Zadnji prvoga

Tradicionalni izlet obroncima Krndije

Valentina Bušić, Osijek

Nedaleko od središta Feričanaca, na predivnim obroncima Krndije, nalazi se malo selo Gazije. Postalo je prepoznatljivo kao odredište planinara, gljivara, lovaca, biciklista i trekkingaša jer se u njemu nalazi planinarska kuća Tivanovo i ishodište lijepih putova prema vrhom vima Krndije.

Već smo se uvjerili da su Gazije slikovit kraj s prizorima tipične seoske idile. Veličanstven su spoj netaknute prirode te srdačnih i toplih ljudi. Idealnu sliku Gazija upotpunjuju vinogradi i voćnjaci, a uz prirodne ljepote brojne su i mogućnosti za avanturu, istraživanje i rekreaciju tijekom cijele godine. Prije dvije godine stigao je asfalt, ljudi su se pokrenuli, selo se gradi i obnavlja. U sedamdesetak kućanstava mještani žive svoj san uživajući u skladnom, prirodnom okruženju. Jutro započinju umivanjem u Babinu potoku, koji glasno žubori i teče glavnom ulicom. Na kraju sela, s desne strane, smjestila se planinarska kuća koja ima posebnu dušu. Nalazi se u dvorištu prepunom

raznovrsnih sadržaja. Kuća je vlasništvo planinara Branka Tivanovca, a o njoj se brine HPD Sunovrat iz Đurđenovca. Raspolaže s 20 kreveta, a pokraj kuće je teren pogodan i za kampiranje. U dvorištu kuće nalazi se galerija drvenih panjeva i slika. Ambijent dvorišta upotpunjuje i stari ćeram, koji se našao na mnogim fotografijama.

Dvjestotinjak članova planinarskih društava iz Osijeka, Belišća, Vinkovaca, Valpova, Đakova, Slavonskog Broda, Požege, Kutjeva, Orahovice, Slatine i Našica sudjelovalo je u tradicionalnom izletu koji organizira HPD Sunovrat. Susret nosi ime »Zadnji prvog« jer se održava posljednje nedjelje mjeseca siječnja. Ove je godine održan 28. siječnja. Najbrojniji su bili članovi HPD-a Bršljan Jankovac, kojih je bilo 80-ero.

Domaćini su i ovaj put priredili tradicionalan zajutrad koji se ne propušta: masni kruh, a za zagrijavanje sudionika rakiju dobrodošlice. Kao i svake godine, prije pohoda nagrađuju se najstariji i najmlađi sudionici.

U Gazijama, na početku puta

VALENTINA BUŠIĆ

Ove su godine sudionicima susreta bile na raspolaganju tri staze. Većina planinara uputila se hrabro na najdužu stazu prema Petrovu vrhu. Druga je bila staza dide Račkoga, legende slavonskog planinarstva, koji je mnogo prije svih prepoznao ljepotu Gazija. Staza je otvorena lani. Njegova kamp kućica, u koju vole zaći svi planinari, kako bi evocirali uspomene, još uvijek kralji živopisno dvorište planinarske kuće. U ponudi je bila i treća staza, koja vodi do crkve svetog Lovre u Crkvarima; nju sam i sama odabrala.

Vodič Alojz poveo je nas osamdesetak laganim korakom kroz šumu prema crkvi. Vrijeme je bilo idealno za hodanje. Na obroncima nas je grijalo sunce. Pod nogama je umjesto zimskog ugodaja još uvijek bio onaj jesenski, sa šuštanjem lišća. Tek poneki vjesnik proljeća probio se kroz jesenski baldahin lišća te najavio da je hladnim danima došao kraj. Najmlađa sudionica Sara imala je samo pet godina, a ona i njezina starija sestra Petra bez poteškoća su prehodale stazu dugu 11 kilometara.

Nakon dva sata lagana hoda pojavila se na izdvojenom brežuljku crkva, koja samotno počiva u sjeni stoljetnih lipa. Na naše iznenađenje, tamo nas dočekuje domaćin iz orahovičke turističke zajednice, koji nas upoznaje s poviješću crkve. Nas

planinare prožima poseban mir i spokoj. Pogled dižemo prema drvenom tornju koji strši nad crkvom. Sjaji se raspolo na podnevnom suncu. Na glavnom pročelju zaobljena drvena vrata. Crkva je jednobrodna gotička građevina s trostranim polukružnim završetkom, četiri potporna zida i gotičkim dovratnikom.

Laganim korakom šećemo oko crkve. Na jednoj strani vinogradi i šume, a na drugoj šikara. Kažu da ovdje u proljeće cvate bijeli glog i gnijezde se kosovi i crvendaći. Slušamo zanimljivu priču o skrivenom crkvenom zvonu koje je nađeno u tornju crkve svetog Lovre. Po nalogu biskupije

Po obroncima Krndije

VALENTINA BUSIĆ
VALENTINA BUSIĆ

Uspomena na neka stara vremena

Pozdravna riječ domaćina

znamenito je zvono preneseno 1844. u župnu crkvu u Fericancima. Uživamo još malo u prekrasnim vidicima na slavonsku ravnicu i njezine vino-grade. Fotografiramo se i potom se vraćamo istom stazom do planinarske kuće Tivanovo.

Vrijedni članovi HPD-a Sunovrat priredili su i ovaj put tradicionalni planinarski grah i ostale delicije. Budući da smo došli s kraće staze, željno smo iščekivali hrabre hodače kojima je trebalo više snage i vremena kako bi svladali dionicu do Petrova vrha i natrag. Za uspon i silazak potrebno je 5 – 6 sati.

Vrijeme smo iskoristili za obilazak toga malog, ali simpatičnog sela u kojem se kriju kulturne i prirodne znamenitosti. Pogled nam privlači seoska škola u kojoj odavno nema daka. Prilazimo joj i zavirujemo unutra. Čini se kako u njoj ipak netko stanuje. U prozorskom oknu nazire se cvijeće.

Uz potok nailazimo na zanimljive stvari koje me vraćaju u djetinjstvo. Na bijelom stoliću pripremljen je lavor s vodom i sapun za pranje ruku, a pored njega amper s hladnom vodom iz Babina potoka i lončićem za piće. Nismo uspjeli saznati je li to bilo pripremljeno za naš pohod ili je stalan inventar koji služi mještanima.

Gazije su poznate i po pravoslavnoj crkvi sv. Trojice izgrađenoj u skromnom baroknom stilu davne 1754. Kraj nje se dići lipa stara 500 godina, sa svojim impozantnim granama, koja još uvijek odolijeva zubu vremena. Stanovnici Gazija zaista vrednuju ljepotu koju imaju. Žele uživati u svom seoskom načinu života, u spokoju, idili. Dvorista su uređena, a sreli smo i jednu gospodju

koja je baš danas cijelom dužinom uz potok sadila cvijeće. Sve je jednostavno i lijepo u Gazijama: elementi seoskog života, okolni pejzaž – ali i ljudi su tu drugačiji. Uvažavaju autentičnost i posebnost svoga mjesta, a suošćeaju s drugima. Mještani obnavljaju svoje kuće. Većina ih drži do očuvanja izvornoga starinskog stila jer je to nešto po čemu su prepoznatljivi.

Uz dobro društvo vrijeme proleti. Kad se posljednji planinar spustio s Petrova vrha postupno smo priveli kraju to lijepo druženje i uputili se svojim domovima. Hvala ljubaznom domaćinu Branku Tivanovcu na toploj i ugodnoj dobrodošlici, hvala na lijepoj riječi i brizi o svim sudionicima izleta. Otvorio nam je vrata svoga doma kao najboljem prijatelju i svi su se osjećali dobrodošlima. Zato svake godine ovaj izlet broji sve više sudionika.

Uživali smo jedan dan u miru i tišini najljepše slavonske planine. U Gazije dolazimo svake godine na taj nezaobilazni izlet jer je posjet biseru slavonskoga gorja čist užitak. Tko ne bi poželio živjeti u svijetu koji je možda zaboravljen, u svijetu netaknute prirode, pitomih krajolika prepunih čistih izvora vode? A Krndija nas svaki put oduševi svojom skrivenom ljepotom te ispuni sva naša čula toplinom koju nosimo u srcu i nosit ćemo je zauvijek sa snažnim porivom vraćanja. Teško je riječima opisati sve što proživite. Tko zna, možda jednoga dana privučete nekoga novog planinara općinjenog vašom pričom o čarima ove slavonske ljepotice pa nam se pridruži baš na susretu nazvanom jednostavno »Zadnji prvoga«.

Tih godina... nekad prije...

Ivan Hapač, Sveta Nedelja

*Jedini način za izbjegići pogreške je steći iskustvo.
Jedini način za steći iskustvo je činiti pogreške.*

Tih godina, kada smo kao cijela obitelj, s prijateljima, planirali svoje vikend-izlete u planinu, dečki su mi bili još desetogodišnjaci. Razigrani do granica strpljenja, veseli i svoji. Njih trojica znali su već u tim godinama sebi stvoriti prilike koje su im pružale veselje. Jedini koji im je to mogao pokvariti (nadam se ne previše) bio sam ja, ali s namjerom da ih uvedem u život najbolje što sam znao. Već su tada voljeli naše planirane izlete s prijateljima, na neku planinu. Kad nije bilo dovoljno vremena ili nismo mogli dogovoriti nešto veće, naše je odredište bila Medvednica. Katkad na Lipu pa prema Gorščici, katkad na središnji dio Medvednice, a ponekad samo do nekog od planinarskih domova, tek toliko da se razgibamo. Njima je bilo važno da cijelo vrijeme hodanja imaju za cilj nešto zanimljivo, jer kondicija nije bila upitna.

Četvrtkom smo u društvenim prostorijama dogovarali, predlagali i određivali cilj planinarskog izleta za sljedeći vikend. Tada je većina odredišta za mene bila nova pa smo se svi veselili kad smo se dogovorili da odemo u Gorski kotar, i to autom do Platka, a onda pješice do Snježnika. Društву

se pridružio jedan novi par, koji do tada i nije baš razmišljao o planinarenju, ali zbog društva... znate kako to ide. Bilo nas je devetero odraslih i petero djece. Nismo se previše spremali, vrijeme je bilo pogodno, a i naš cilj nije bio toliko udaljen da bismo nešto posebno spremali. Svatko je nosio samo najnužnije, s tim da sam ja, kao i uvijek, imao »čast« nositi sve ono što ostatak obitelji nije mogao. Moji sinovi Nikola, Siniša i Igor bili su malo stariji od prijateljeve djece – Ivana i Marija. Naravno da su njihovi roditelji imali malo više posla s njima nego mi sa svojima, ali u planini su svi oni bili naša djeca.

Platak je bio okupan suncem pa smo u ruksake stavljali samo ono najpotrebnije za kratak uspon do tada još postojeće kuće na Snježniku. Nije bilo nikakve žurbe i popili smo jutarnju kavu u kući pred kojom smo parkirali aute. Naravno da smo novoprdošlom prijatelju stavili u ranac (rekao sam već, bio je to njegov prvi izlet u planinu) lijep kamen od oko dvije kile. Polako smo se kretali stazom prema Grlu prekrasnom cvjetno-travnatom padinom podno Snježnika. Na izlazu iz šume bila su naslagana drva i svatko je prema svojim sposobnostima i mogućnostima ponio poneki komad, kao pomoć kućedomaćinu. Naravno, i djeca su nosila pokoju granu, svatko prema svojem uzrastu.

Snježnik (1506 m)

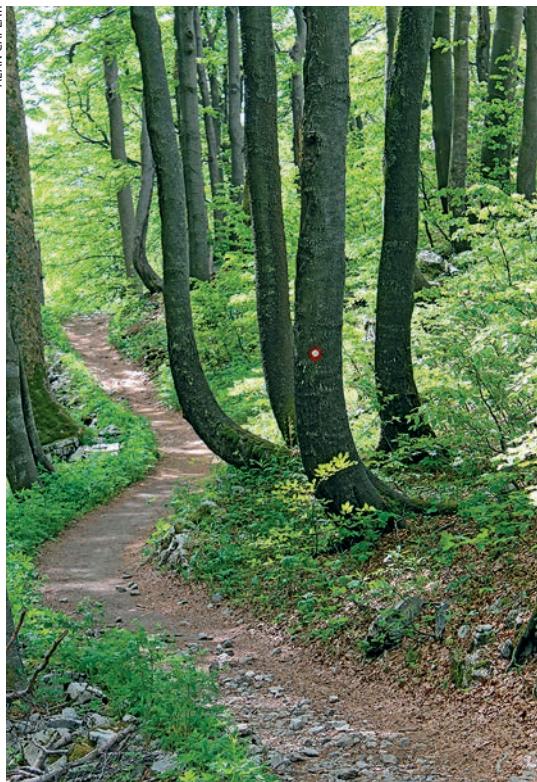

Lagano smo u zavojima napredovali prema uočljivoj kući veseljeći se što je sve prošlo prilično brzo i bez velikog napora. A i tako smo se mislili još prošetati do vrha Snježnika, možda malo izlezavati na travi i uživati u vidicima koji su se blizu domu otvarali iza nas. Međutim, čim smo stigli na naš planirani cilj zapljenjeno nas je malo razočaranje: već na terasi ispred kuće, po opremi koja je

ležala unaokolo, vidjeli smo da nećemo biti sami. Nas je bilo četrnaestero, a prema riječima domaćina prije nas je stiglo petnaestak alpinista. Oni su se već penjali i vježbali na obližnjim stijenama. U domu je ostalo mjesta za sjedenje, ali ne i za udobno spavanje tolike djece. Pomalo razočarani, popeli smo se bez svojih stvari na vrh iznad doma i, koliko smo to mogli, razočarani prilikama u kojima smo se našli, uz smijeh razgovarali o povratku prema Platku i drugim mogućnostima. Štef, vođa našeg izleta, i vodič s dugogodišnjim iskustvom, pokazivao nam je u okolini slovenski Snežnik, Risnjak i, neke vrhove Velike Kapele te odjednom predložio da siđemo sa Snježnika na drugu stranu i popnemo se do Schlosserovog doma na Risnjaku, gdje bismo prespavali. Imali smo dovoljno vremena do mraka pa rasprava nije dugo potrajala. Vratili smo se u dom po stvari i polako krenuli prema Risnjaku pod Štefovim vodstvom. Kamen u ruksaku prijatelja Alde na vrijeme je izvađen i ostavljen na vrhu Snježnika, ali smo sa smijehom i zadirkivanjem nastavili još prilično dugo. Došavši na raskrižje ceste i staze, Štef je priznao da dugo nije bio na tim prostorima, ali da zna gdje je odvojak prema domu na Risnjaku. Cesta nas je vodila nekako naokolo i činilo nam se da je put mnogo duži nego što nam se to činilo s vrha Snježnika.

Konačno smo stigli na cestu za Lazac i njome se vratili unatrag do Pelcerove staze te njom počeli pravi uspon. Nakon nekog vremena, kada smo u visini ugledali Schlosserov dom, shvatili smo da treba još prilično hodanja do njega. Bili smo zahvalni što je priroda pružala svu svoju ljepotu,

ALAN ČAPLAR

Put kroz šumu na Risnjaku

pa nismo očajavali. Jedini izazov bila su djeca, kojоj je već pomalo postalo teško.

Odahnuli smo stigavši do doma, no tamo nas je dočekalo drugo neugodno iznenađenje toga dana. U domu se odvijala svadba pa ni na stubištu u kući nije bilo mjesta za spavanje. Smiraj dana već se naslućivao, a mi nismo znali što dalje. Svi ma već bilo dosta, a naročito djeci. Bili smo svjesni da ondje ne možemo ostati jer se od veselja i vriske sigurno ne bismo mogli odmoriti. Nakon razmjene mišljenja odlučili smo krenuti natrag prema Platku i to tako da se spustimo stazom preko Medvjedih vrata do ceste i njome polako do Platka. Glavnina našeg društva, s djecom, ići će cestom dokle bude mogla, a nas trojica – Štef, Zoki i ja – krenut ćemo ubrzanim hodom do svojih automobila i vratiti se po ostale. Ubrzali smo korak i ubrzo izgubili iz vidokruga svoje »supatnike«.

Štef je znao put i nepogrešivo nas je vodio. Ne znam koliko smo hodali kad smo našli na raskrije s putokazom na kojem je pisalo: »Platak 6 km«. Shvatili smo da sve to predugo traje pa je prihvaćen prijedlog da se trčeći uputim po svoj auto, a njih će dvojica s mojim ruksakom polagano krenuti za mnom. Ja ću se po njih vratiti autom i odvesti ih po još jedan auto kako bismo onda zajedno otišli po svoje najmilije.

Trčanje noću šumom nije nimalo ugodno. Čuo sam i video svašta, toliko koliko mi je mašta dopuštala i samo što nisam počeo vriskati od sreće kad se oglasio pas kod doma »Sušak« (tada se još zvao Planinarski dom »Partizan«). Domarka je srećom bila još budna, iako je bilo već 22 sata, i obećala je da će pričekati da se vratimo s djecom. Vratio sam

se po Štefa i Zokija i dovezao ih do doma, no izazovi time nisu prestali; pukao mi je jedan od remena na motoru! Štef je krenuo svojim autom, a ja sam nakon pola sata osposobio svoj i krenuo za njim. Sreli smo se negdje na putu. Štef je već vozio djecu i one koji su stali u auto, a ja sam otišao po ostale. U povratku nas je u autu bilo šestero. Saznao sam da su djeca počela spavati u hodu pa su stali nasred puta, naložili vatrnu, djeci napravili ležaj i čekali da se pojavimo. U autu je nakon razgovora pala i pjesma i tako smo ubrzo ugledali svjetla svoga doma. Zoki, koji je ostao u domu, sve je pripremio pa smo djecu spremili u krevete, a mi smo uz priču i poneko pivo polijegali oko dva sata.

Ujutro smo doručkovali i uputili se na Lokvarsko jezero te se cijeli dan, uz šalu, veselje i pjesmu, kupiali i družili.

Budite bez brige, nismo nakon svega odustali od planinarenja. Dapače, još smo više bili općijeni planinarenjem jer ako smo takav izazov riješili s mnogo volje i šale, što nas još može u planini iznenaditi?

Prošlo je mnogo godina i djeca su narasla, ali svi se još s ugodom u srcu sjećamo te predivne šetnje koja je prerasla u pravu planinarsku pustolovinu. Kada danas negdje čujem raspravu o vođenju djece u planinu, znam da nikad nije prerano, naravno, ako se izabere područje koje odgovara dobi djeteta.

Štef nas je i dalje vodio, a mi smo mu vjerovali jer je opravdao naše povjerenje. A i planina nas još uvijek voli. Pustolovinom smo stekli novo iskustvo, opet nešto naučili i time smanjili vjerovatnost nove pogreške.

Planinarska meteorološka početnica

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Suvremena informacijska tehnologija našla je primjenu i kod nas planinara. Navođenje pomoću satelita, tzv. GPS koordinate, bilježenje tragova i e-putovi neki su od izazova suvremenih planinara. Suvremeni uređaji i modeli predviđanja vremena daju točne vremenske prognoze gotovo u minutama, ali njihova moć tu prestaje. Vrijeme se može predvidjeti, ali ga se ne može izbjegći. Unatoč tehničkim i tehnološkim dostignućima, planinari, čije se aktivnosti događaju na otvorenom, i dalje su više ili manje ovisni o zbivanjima u Zemljinoj atmosferi, odnosno vremenu. Bilo da je riječ o planinarskom pohodu koji je pokvarilo vrijeme ili samo o lošem raspoloženju zbog lošeg vremena, vrijeme je važan utjecajni čimbenik za planiranje izleta. O lijepom se vremenu ne pričaju priče, ali ružno vrijeme na nekom izletu dugo se pamti. »Nismo trebali ići po takvom vremenu!« ili »Sreća i Bog da je sve dobro završilo, da se nikome nije ništa dogodilo!« samo su neke od rečenica koje opisuju planinarenje za ružna vremena. Da bi izbjegli nezgode prouzročene vremenskim (ne)prilikama, planinari moraju imati odredena meteorološka

znanja. Pred vama je planinarska meteorološka početnica, ni znanstvena, ni stručna, tek poticajna za razmišljanje o jednoj važnoj komponenti planiranja planinarskog izleta.

Atmosfera je Zemljin plinski omotač. Sprječava njezino preveliko zagrijavanje danju i ohlađivanje noću te štiti od štetnog djelovanja sunčevih ultraljubičastih zraka. Atmosferu tvori smjesa plinova koju nazivamo zrak. Za planinare je važno znati da se s porastom visine smanjuje količina kisika u zraku. Zato se na većim visinama čovjeku povisuju puls i krvni tlak, a krvne se kapilare proširuju kako bi omogućile protok veće količine krvi. Čovjek udiše sve veću količinu zraka, a disanje mu je brže i dublje. Zbog manjka kisika najviše trpi mozak pa se mogu pojaviti znakovi visinske bolesti. Aklimatizacija je moguća do visine od oko 7000 metara. Na većim visinama dulji boravak bez dovoljno kisika izaziva smrt.

Plinovi od kojih se sastoje atmosfera upijaju dio **Sunčeva zračenja**, ali čine to selektivno. Zračenje nekih valnih duljina upijaju gotovo u potpunosti, dok su za druga propusni. Drugi proces oslabljivanja Sunčeva zračenja je raspršivanje. Ljubičasto i plavo zračenje jače se raspršuje od crvenoga. Budući da ozon upija ljubičaste zrake, u atmosferi je najviše raspršenih plavih zraka. Zato je nebo plave boje. Svijetle i glatke površine, kao što su snijeg i led, jače odražavaju Sunčeve zrake od tamnih i hrapavih površina. Za planinare je važno znati da je izravno Sunčev zračenje za vedrih dana u planinama od 15 do 20 % veće nego što je u podnožju, dok je u Alpama veće od 30 do 50 %. S visinom se značajno povećava udio ultraljubičastog zračenja, čak dva do četiri puta. Odrazivost Sunčeva zračenja povećava se osobito zimi kad je planina prekrivena snijegom. Takve su okolnosti posebno štetne za kožu, na kojoj mogu nastati opekline prvog i drugog stupnja, i oči, na kojima se zbog oštećenja mrežnice može javiti

MARCO DUKŠI

»Preljevanje« oblaka preko alpskog grebena

Oblaci nad Alpama u Francuskoj (u blizini Grenoblea)

snježno sljepilo. Stoga su obvezna zaštita kreme i naočale s UV-filtrima.

Smanjivanje **tlaka zraka** s visinom uglavnom je posljedica smanjivanja gustoće zraka. Na oko 5,5 kilometara visine tlak je dvostruko manji nego na morskoj razini.

Temperaturom zraka opisuje se stupanj toplinskog stanja tijela. U prizemnim slojevima zagrijavanje zraka traje i danju i noću. Toplijii se zrak diže jer je rjeđi i specifično lakši, dok se gušći i teži hladniji zrak spušta. U najnižem sloju zraka temperatura je danju najviša, a noću najniža te se prosječno snižava s visinom.

Vodena para u atmosferu dolazi isparavanjem vode sa Zemljine površine, potom se preobražava u vodene kapljice i ledene kristale. Velike nakupine vodenih kapljica, ledenih kristalića i vodene pare tvore oblake. U određenim okolnostima u oblacima nastaju oborine, npr. kiša ili snijeg. **Vлага zraka** je vodena para primiješana drugim plinovima u atmosferi. Apsolutna se vlažnost smanjuje s visinom, a taj je pad jače izražen u slobodnoj atmosferi

nego u planinskom zraku. U planinama se absolutna vlažnost dvostruko smanji na visini od 2000 metara, a četverostruko na visini od 4000 metara. Na planinama sjeverne polutke vodene pare ima najviše u srpnju i kolovozu, a najmanje u siječnju i veljači.

Oblaci su vidljive nakupine kapljica vode i/ili ledenih čestica koje lebde u slobodnoj atmosferi. Iz

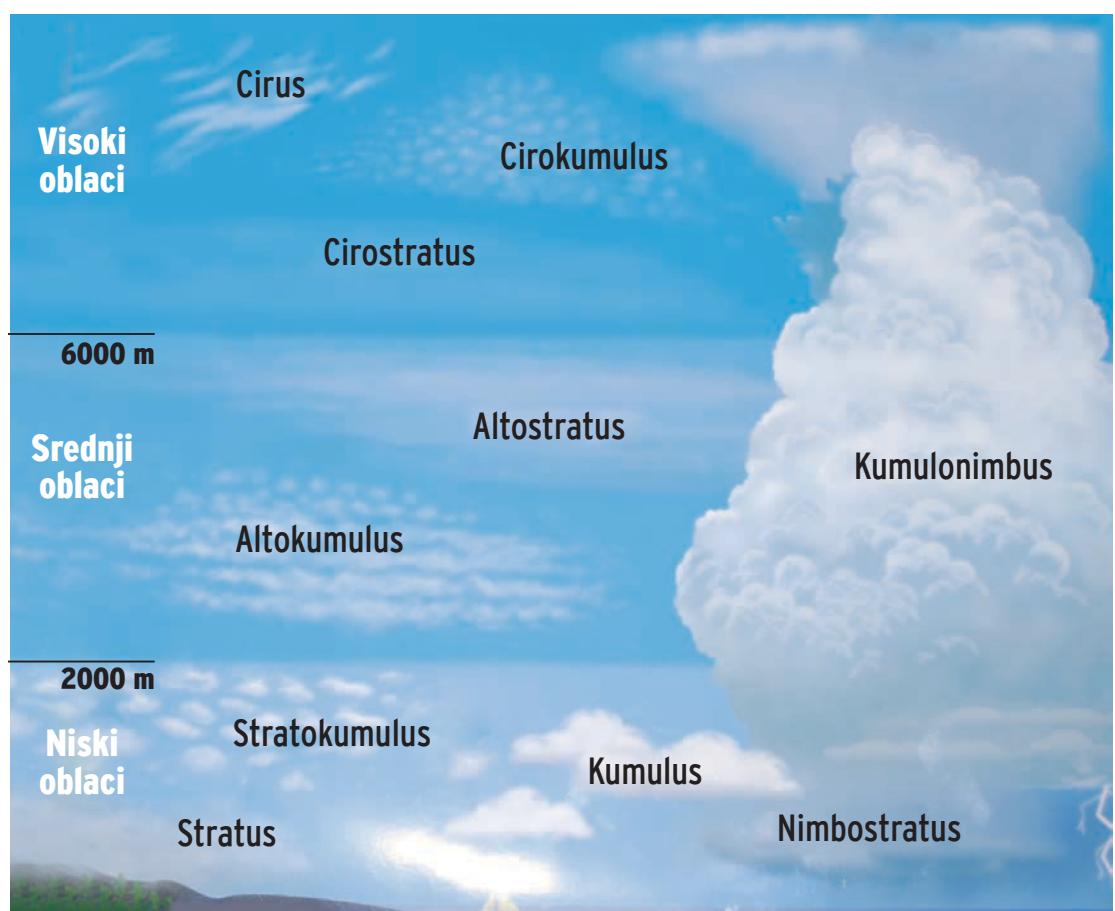
Termometar na zidu planinarskog doma (Prehodavci)

Kumulonimbus nad srednjim Velebitom (Mirevo)

ALAN ČAPLAR

njih na zemljinu površinu padaju oborine. **Cirus** je visok, vlaknast oblak u obliku bijelih, nježnih niti, uskih pruga ili krpa, bez sjene. Sastavljen je od ledenih kristala. **Cirokumulusi** su visoki oblačići puni bijelih grudica, bez sjene. Sastoje se od ledenih kristala. **Cirostratus** je visok oblak u obliku prozirnog sloja. Sastavljen je od ledenih kristala. Ovi oblaci ne daju oborinu. **Altokumulus** je skupina nepravilnih oblačića u obliku bijelih ili sivih krpa, okruglih pločica ili većih gruda, tzv. ovčica, nepravilno razasutih po nebu. Sastavljen je od kapljica, ali iz njega ne pada oborina koja dospijeva do tla. **Altostratus** je jednoličan sloj sive boje koji potpuno ili djelomično pokriva nebo, sastoji se od kapljica i sićušnih ledenih kristala, iz njega počinje padati kiša ili snijeg. **Nimbostratus** je siv, debeo oblačni sloj koji prekriva nebo. To je tipičan oborinski oblak iz kojeg pada mirna, jednolična kiša ili sipi dugotrajan snijeg. **Stratokumulus** je nizak oblak sastavljen od većeg

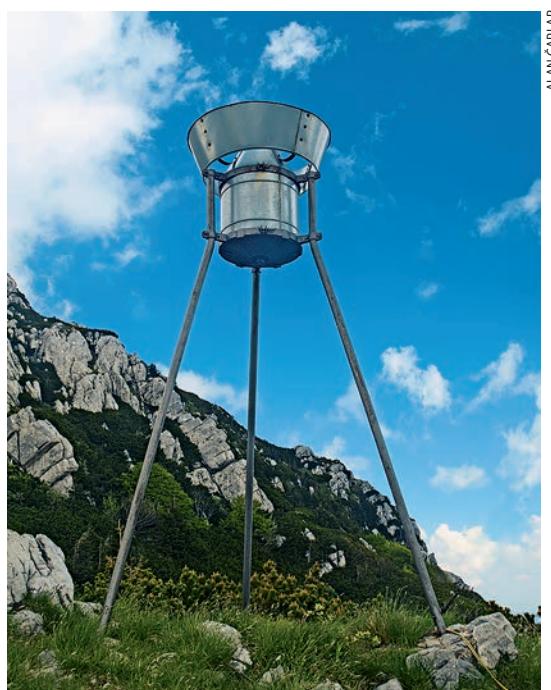
broja grudastih oblaka u skupinama. Veoma je čest u našim krajevima. To je voden i oblak koji obično ne daje oborinu, ali može proizvesti slabu kišu ili slab snijeg. **Stratus** je nizak, slojast oblak sive boje. Sastoјi se od vodenih kapljica, a zimi od ledenih kristala. Može dati oborinu u obliku rosulje, zrnatog snijega i ledenih iglica. **Kumulus** je oblak najljepših oblika kupola, tornjeva, brežuljaka. Sastoјi se od vodenih kapljica i ponekad daje oborinu u obliku pljuska. **Kumulonimbus** je krupan i gust, olovne boje. Tipičan je grmljavinski oblak iz kojeg se izljevaju pljuskovi kiše, sugradice i tuče, zimi pljuskovi snijega, gustih, krupnih pahulja. S njim dolaze sijevanje, grmljavina, munje i gromovi te udari jakog vjetra.

Količina padalina povećava se s nadmorskom visinom, ali samo do određene visine, a zatim se smanjuje. S povećanjem nadmorske visine povećava se i količina snijega. S visinom se povećava i veličina snježnog pokrivača. Na 800 m prosječna je maksimalna godišnja debljina snijega 50 cm, na 1400 m 150 cm, a na 2000 m 225 cm. Dok je u nizinama najveća visina snježnog pokrivača zimi u siječnju ili veljači, u planinama je visina snijega najveća u proljeće (npr. u travnju).

U atmosferi se zrak neprekidno giba u odnosu na Zemljinu površinu. Vodoravno gibanje zraka, usporedno sa Zemljinom površinom naziva se

vjetar. Nama su svakako najpoznatiji vjetrovi bura i jugo. Tko se još nije susreo s njihovim snažnim udarima?

Bura je hladan silazni vjetar koji puše na istočnoj obali Jadranskog mora, duž koje se pruža

Kišomjer - totalizator na Risnjaku

Tipična »kapa« nad velebitskim vrhovima u danima s jakom burom

gorski lanac što dijeli topao zrak nad morem od hladnjega na kopnu. Puše na mahove, a najjači su udari u podnožju planine, osobito podno planinskih prijevoja. Brzina bure prelazi 100 km/h, dok pojedini udari mogu biti i brži od 240 km/h. Područja poznata po jakoj buri jesu Riječki zaljev, Kvarner i Kvarnerić, Velebitski kanal, Kaštelski zaljev i Solin te uvala Vrulja podno Biokova. Ljudi su pri buri živahniji i orniji, ali je nepovoljan učinak bure jako ohlađivanje organizma.

Jugo, južina ili šilok karakterističan je vjetar Jadranskog mora. To je topao i vlažan vjetar koji puše uz oblačno i kišovito vrijeme. Kiša je osobito obilna na južnim obroncima Dinarida. Vrijeme je pri jugu sporno, što loše utječe na ljudе i životinje. Ljudi su bezvoljni, tromi pa čak i razdražljivi. Jugo puše tijekom cijele godine, ali je jače i češće u hladno doba godine. Obično je umjereno do jaka, a ponekad postiže i olujnu jakost.

Klima se na Zemljи mijenja djelovanjem ljudi i njihovih aktivnosti, a vrijeme utječe na ljudе, njihovo zdravlje i psihofizičke sposobnosti. Brojni tragični primjeri iz planinarske povijesti pokazuju da priroda može biti nemilosrdna, da planet zna uzvratiti udarac. Planinari se moraju znati prilagoditi vremenu, osobito kad je potrebno zaštititi ljudske živote, a upravo se ljudski životi često ugrožavaju zbog neznanja i podcenjivanja snage prirode za neugodna i opasna nevremena. Ako nismo stručni meteorolozi, dostupne prognostičke karte, radarske i satelitske slike ili prognostički meteogrami hrvatskoga Državnog

hidrometeorološkog zavoda¹ ili prognostičkog zavoda drugih država neće nam mnogo pomoći, ali znakovi u prirodi jasni su i nedvosmisleno prepoznatljivi.

* * *

Kad prolazim planinom i pogledam oko sebe, vidim da se u prirodnim znakovima lije-pog vremena i nadolazećeg pogoršanja ništa nije promijenilo još iz doba moga ranog djetinjstva. Već tada sam od djeda, životom prekaljena, iskusa starca, naučila promatrati nebo iznad sebe i prirodu oko sebe i vrijeme nas nikada nije iznenadilo. Bilo je to vrijeme okvirnih vremenskih prognoza i trebalo je promatrati prirodu. Sijeno je trebalo skupiti u stogove i pokriti prije kiše. Ako propadne, u zimi neće biti hrane za zečeve. Kokoši je trebalo zatvoriti prije grmljavinskog nevremena jer će se uplašiti i pobjeći. Neće biti jaja za doručak i božićni kolač. Usjeve je trebalo spasiti od tuče, ali to je bilo nemoguće. Tuča je uvijek sve uništila. Nemoćno smo gledali biljke prekrivene blatom i razasuto nedozrelo voće. »Uh, kako muhe danas grizu, sigurno će padati kiša«, govorila je moja majka. Život na ovim prostorima nikada nije bio lagan i mudrost koju je narod skupio trebamo koristiti kao posebno vrijedno blago, osobito mi, planinari, koje vrijeme nikada ne smije iznenaditi.

1 Dostupno na: meteo.hr [5. ožujka 2017.]

Ljudi su se promijenili, sve manje žive suživot s prirodom, ali biljke i životinje ostale su iste. Pomažu nam na mnogo različitih načina. Evo mog izbora znakova iz prirode koje bi svaki planinar morao znati uočiti i prepoznati:

Znakovi u prirodi za lijepo vrijeme:

Temperatura zraka raste od jutra do ranog poslijepodneva, a onda se snižava do sljedećeg jutra. Tlak zraka postojano je visok. Vjetar je slab do umjeren, pojačava se danju, a slabu noću. Oblaka nema ili su tanki, bijeli, visoki, malo se gibaju pa iščezeni. Navečer je zapadni obzor vedar. Nebo je danju modro, a predvečer je na zapadnom obzoru narančastocrvene boje. Mjesec je svijetao, a zvijezde svjetlučaju u daljinici. Rosa ili mraz ujutro su obilni. Kukci živahno lete ili se veselo glasaju, pauci pletu mreže, mravi i pčele su radišni, krijsnice svijetle u noći. Žabe uvečer krekeću. Kokoši živahno trče dvorištem u potrazi za hranom, a pjetlovi kukuriču. Ptice pjevice pjevaju, a grlice guguču. Lastavice visoko lete. Goveda mirno pasu, psi skakuću, mačke spavaju. Divlje životinje izlaze u lov podalje od svojih skrovišta. Poljsko cvijeće otvara glavice ujutro, zatvara ih uvečer. Kiselica ima otvorene listove, a smreka podiže grane.

Znakovi u prirodi za pogoršanje vremena:

Temperatura zraka ljeti se snižava, a zimi povišuje. Tlak zraka postojano je nizak. Pretežno jugozapadni vjetar postupno se pojačava i uvečer se ne stišava. Oblaci prekrivaju sve veći dio neba, zgušnjavaju se i snizuju. Nebo je bjelkasto, dok ga ne prekriju oblaci, a zapadni je obzor tamnocrven. Sunce i mjesec mutni su, nejasnih rubova i blijadi, sa širokim prstenima duginih boja. Ujutro nema rose. Muhe, komarci, obadi i ose posebno su dosadni i bockaju. Pčele se zadržavaju u košnici. Gliste izlaze na površinu tla. Kokoši se valjaju u prašini, a pjetlovi glasno kukuriču. Guske i patke nemirno mašu krilima, u vodi često rone. Ptice pjevice ne pjevaju. Lastavice nisko lete. Djetlići uporno i glasno udara kljunom po drveću. Sova danju glasno kriješti. Goveda na paši nemirna su, skupljaju se u skupine, traže zaklon. Psi se valjaju po prašini, mačke grebu i grizu, umivaju se. Konji su nemirni, njuše zrak. Magarci tresu ušima, dršču i revu. Svinje rokču i razbacuju hranu. Vjeverice bescijljno skaču po drveću i glasaju se posebnim zviždanjem. Zečevi traže hranu dugo poslije zalaška sunca. Krtice ruju i izbacuju zemlju. Ribe

kaotično plivaju. Poljsko cvijeće zatvara cvjetove. Kiselica zatvara listove tvoreći kišobran, a smreka spušta grane. Bagrem privlači mnogo pčela, a breza miriše osobito jako.

Znakovi u prirodi za pogoršanje vremena s grmljavinskim nevremenom:

Temperatura zraka danju je visoka, a noću se jako snizi pa je već od jutra sparno. Tlak zraka je visok, prije nevremena naglo se snizi, a nakon njega naglo poraste. Vjetar se pojačava danju, a noću se smiruje. Za nevremena je jak ili čak olujan. Oblaci su olovno-sive boje i prijetećeg izgleda, bijele ovčice, gomilice ili ispučenja. Na zapadnom obzoru sijeva. Crvenkast sumrak i crvenkasto sunce na zalasku znak su noćnog nevremena. Lišće na drveću šušti, a zvuci iz daljine dobro se čuju.

* * *

Posebne atmosferske pojave koje su važne za planinare jer mogu imati kobne posljedice na zdravlje i život planinara jesu magla, grmljavinska oluja, snježne vijavice, mećave, zapusi i lavine.

Magle su najčešće i najdugotrajnije u hladnije doba godine. Za planinare su osobito neugodne jer smanjuju vidljivost, katkad na samo nekoliko metara, pa stoga otežavaju ili čak onemogućavaju orientaciju i praćenje oznaka na putu. Budući da maglu čine sitne čestice vlage koje lebde u zraku, valja biti oprezan zbog skliskih putova, lišća, trave, kamenja i granja.

Grmljavinska oluja električno je pražnjenje atmosfere praćeno sijevanjem i grmljavnom

Glorija

Visinska meteorološka postaja Puntijarka na Sljemenu

ALAN ČAPLAR

Planinarenje po maglovitom i kišnom vremenu

MARIJAN CINDRIC

(munja). Za grmljavinsku su oluju karakteristični i pljuskovi kiše, snijega pa i tuče, te jaki udari vjetra. Grmljavinska oluja nalaže osobit oprez! Kad se čovjek nađe u zatvorenom električnom krugu, što je lako moguće za vrijeme grmljavinske oluje, struja počinje teći kroz njegovo tijelo zahvaćajući grudni koš i srce, što ima za posljedicu zagrijavanje tijela, a na mjestima ulaska i izlaska struje može doći do velikih vanjskih i unutarnjih opeklina i razaranja tkiva, rastvaranja krvne plazme, stezanja mišićnog tkiva, treperenja srčanih klijetki i konačno do prestanka disanja zbog paralize dišnih organa.

Za usporedbu, dopuštena granica opasnih struja koje ne bi trebale izazvati posljedice po ljudski život jest 0,015 do 0,05 ampera, dok je srednja vrijednost struje pri udaru groma oko 6000, pa i do 20.000 ampera.

Snjeg otežava kretanje. Kad je rastresit, propada se u njegovu dubinu, što otežava i usporava kretanje. **Snježna vijavica** nastaje kad snažan vrtložni vjetar s tla podiže čestice snijega, a ako snijeg pritom još i pada iz oblaka, nastaje **snježna mečava**. Kod obiju pojava vidljivost je veoma mala, staze se gube u snijegu, a snježni zapusi zbog

Oblaci na padinama sjevernoga Velebita

ALAN ČAPLAR

Planinarski dom i visinska meteorološka postaja Zavižan

svoje visine mogu onemogućiti daljnje kretanje. Snježne su lavine ipak karakterističnije za visoko gorje, a nastaju kad različiti uzroci pokrenu velike mase snijega koje se zatim velikom brzinom gibaju od viših prema nižim dijelovima planine rušeći sve pred sobom.

- I na kraju, mudro je poslušati sljedeće savjete:
- za vrućeg i sparnog vremena, kao i pri lošem vremenu, oborinskom i vjetrovitom, ne bi trebalo počinjati planinarsku turu
 - ako vas grmljavinsko nevrijeme ulovi na otvorenom prostoru, ne stojte na brežuljku, pod usamljenim stablom, uz rub šume, pored živica, rijeka, jezera i potoka – s kišobranom nad glavom! – što prije potražite čvrsti objekt ili čučnите
 - izbjegavajte planinarenje za maglovita vremena
 - prije odlaska na izlet saznajte kakvo je stanje staza i snježnog pokrivača
 - izbjegavajte sunčanje jer izaziva tromost i umor, planirajte odmor za vrijeme podnevne žege zbog mogućnosti topotnog udara ili sunčanice
 - na uspon planinar ne bi trebao ići sam, a dobro je u društvo pozvati iskusnog planinara.

Sve to već dobro znamo, ali uvijek je korisno obnoviti znanje i podsjetiti se da je planina, koliko nam god bila draga i pristupačna, zapravo uvijek čudljiva i pomalo opasna.

Izvori

- Sijerković, M. (2003.) *Vrijeme i klima gora i planina: Meteorologija za planinare*. Zagreb: DHMZ i HINUS (2004.)
- *Planinarski dnevnik*. Zagreb: HPS

Ulaz u planinarski dom Zavižan

Priče iz davnine 1920. – 1930.

2. dio

prof. dr. Darko Grundler, Zagreb

Časopis Hrvatski planinar kulturno je blago. Tko god sumnja u tu činjenicu neka proljeti sti nekoliko brojeva iz njegove 120-godišnje povijesti. Naći će mnoga blaga: znanstvena, povjesna, literarna, jezična, pjesnička, muzička, planinarska i nebrojena druga. Srest će i mnoga imena kojima se Hrvatska diči. Izborom iz niza članaka pokušat ćemo vam dočarati planinarsku povijest, točnije, dočarati duh koji je vladao među planinarima u to doba.

Planinarske zabave

Planinari su veseljac pa je Hrvatsko planinarsko društvo organiziralo i službene zabave:

Na Silvestrovo priredjena je članovima društvena veselica u planinarskoj kući na Sljemenu i tu se skupilo preko 60 članica i članova, da u sniježnoj prirodi i planinarskom veselju dočekaju novo ljeto. Bila je to prva oficijelna silvestarska zabava od kada društvo postoji, a bit će, ako Bog da, prilike, da dočekamo i ovo Silvestrovo na našem Sljemenu.

[Zapisnik, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1922, br. 4, str. 60]

Uz ples, svirku, tombolu i šaljivu poštu dočekali su planinari novo ljeto, a devet neustrašivih planinara pošlo je unatoč kiši i magli o ponoći na piramidu. Zabava je potrajala do zore, a veseli planinari došli su u jutro s harmonikom buditi pospance, koji nisu htjeli dočekati dana.

[Silvestarska zabava na Sljemenu, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1922, br. 10, str. 143]

S današnjeg je gledišta zanimljivo pročitati odakle se kretalo na Silvestrovo na Sljemenu:

Silvestarsku zabavu na Sljemenu priredilo je Hrvatsko planinarsko društvo za svoje članove uz tombolu i plesanje u planinarskoj kući. Zajednički sastanak planinara bio je u nedjelju dne 31. prosinca u 2 sata po podne na Jelačićevom trgu kod spomenika, odakle polazak preko Kraljičinog

Zdenca na Sljeme. O ponoći bio je izlet na piramidu. Zabava je trajala do zore.

[Silvestarska zabava na Sljemenu, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1922, br. 8-9, str. 126]

Za planinarsku se zabavu u to doba trebalo prikladno odjenuti:

Prva kućna zabava, što je priredjuje Hrvatsko planinarsko društvo, obdržavati će se u četvrtak, dne 1. veljače o. g. u dvorani Hrvatskog glazbenog zavoda u Gundulićevoj ulici broj 6. Za ples je osigurana vojnička glazba, a za vrijeme odmora izvadati će se koncertne točke, projekcije prirodnih slika, nadalje šaljivi prizori i druge atrakcije. Početak zabave u 9 sati na večer. Odijelo po volji, po mogućnosti tamno.

[Prva kućna zabava, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1922, br. 10, str. 143]

Zabava je, kako je vidljivo iz napisa, uspjela:

Prva kućna zabava HPD. koja se obdržavala dne 1. o. mj. u Hrvatskom glazbenom zavodu uspjela je nad svako očekivanje. Obe dvorane bile su dupkom pune veselih planinara, pa je ples potrajao sve do jutra. Osobito se svijedla najnovija planinarska polka a la Sljeme. Za vrijeme odmora izveo je zbor od osam članova pod vodstvom gg. Hohnjec i Singera na mandolinama i gitarama dva prekrasnna komada, koji su oduševili općinstvo. Pozdravni govor izrekao je predsjednik dr. Ivan Krajač.

[Prva kućna zabava HPD, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1923, br. 1, str. 15]

Polovicom dvadesetih godina prošlog stoljeća postale su popularne redute (krabuljni plesovi):

H.P.D. centrala u Zagrebu priredila je dne 1. ožujka t. g. veliku redutu u Carstvu planina. Obje dvorane glazbenog zavoda bile su ispunjene ukusnom dekoracijom, koja nam dočaravala sve čare naših gora počam od pitomih krajeva naše Medvednice do gordoga i kamenitog Velebita. Dekoraciju su izveli planinari umjetnici, koji nisu žalili truda niti muke. Kako su pak te gore mile

Planinarski bogovi s Velebita u karikaturi

Šaljivi prikaz redute HPD-a 1929. godine, karikatura Zlatka Šulentića

našim zagrebačanima dokaz je ono mnoštvo planinara i neplaninara, koji su napunili sve prostorije tako, da su plesni parovi jedva imali prostora da slobodno proplešu. Kako je to bila reduta bilo je tu i ukusnih raznih maska, kao i lijepih toaleta, nu prevladavalo je odijelo planinarsko.

[H.P.D. centrala u Zagrebu, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1924, br. 2, str. 32]

»NOĆ NA VELEBITU« — tako se zvala ovogodišnja reduta »Hrvatskog planinarskog društva«, središnjice u Zagrebu, a održana je 26. siječnja u obje dvorane »Hrvatskog Sokola« i »Kola«... Ali sve je dosadašnje redute nadmašila ovogodišnja svojom čarobnom i vrlo uspјelom modernom dekoracijom, koja je izvedena po nacrtima umjetnika slikara g. prof. Zlatka Šulentića, člana HPD-a. Velika dvorana »Hrv. Sokola« bila je pretvorena u Velebitski raj, u kojem su se naokolo po stijenama na mjesecini blijestili vrhunci sa planinarskim kućama: Zavižan, Rožanski kukovi, Rajinac, Kozjak, Vaganski vrh, Sveti Brdo, Tulove grede, Strogir i dr.; dok su se na desnoj stjeni poredali planinarski bogovi našega Olimpa — Velebita: dr. I. Krajač, prof. dr. J. Poljak, dr. Radivoj Simonović, Mirko Bothe, dr. Hanaman, I. Vučak, dr. Zl. Prebeg, prof. Odak, Šetina, Müller, Lojdl. Bašić i sam autor prof. Šulentić.

[Noć na Velebitu, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1929, br. 1, str. 26]

Planinarske redute bile su važan društveni događaj u Zagrebu:

Ali ovogodišnja reduta nadmašila je u mnogom pogledu sve slične dosadašnje društvene zabave.

Odziv građanstva, osobito mladoga svijeta, bio je tako mnogobrojan, da je ova u Zagrebu najveća dvorana bila dupkom puna općinstva već u početku zabave, što se, kako upućeni tvrde, dosad nije u tolikom opsegu pokazalo na sličnim priredbama u toj dvorani. Na reduti bio je zastupan štoto riječ »cijeli Zagreb«, a poslije ponoći došli su brojni gosti i sa drugih zabava [...]

Veselom raspoloženju i živahnom tempu zabave puno su doprinijele mnogobrojne ženske maske, među kojima je uz neke »slobodne« i obične bilo toliko lijepih i ukusnih, da bi se među njima i Paris našao u neprilici, kojoj da dosudi prvenstvo. [...]

Ovomu potpunom moralnom uspjehu odgovara i materijalni uspjeh, pa će od čistog prihoda pripasti jedan dio fondu za gradnju novih planinarskih kuća.

[Planinarska reduta HPD-a središnjice u »Zagrebačkom zboru«, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1930, br. 2, str. 59]

Planinarske nesreće

Planinarske se nesreće ne događaju samo na planinama, već i za vrijeme putovanja prema njima. U članku je opisan slučaj prevrnuća vlaka zbog bure na putu iz Rijeke za Fužine:

Što se je vlak više dizao prema stanici Bakar, sve smo više osjećali, kako bura trese naša kola. Malo časa što smo bili ostavili stanicu »Bakar« te krenuli prema Meji; najednom iščezne svjetiljka zasadjena u sredini stropa našega vagona. Ja sam to jasno opazio, jer sam upravo neko vrijeme zurio

Stigoše vagoni opreme! (HP 1930, 1)

u tu svjetiljku. Priopćim to suputnicima, koji ovo i ono nagadjaju. »Nije drugo«, rekoh, »nego je bura svjetiljku digla i odnijela«. Da bi se moglo ono dogoditi, što se je malo iza toga desilo, nisam mogao još pomišljati. Ali tako je bilo! Iza 10 časova naime što je svjetiljke nestalo, osjetih, gdje me nešto diže i za tren baci diagonalno na protivnu stranu kupea baš na oštricu prozora. U taj čas začuh kao kroz san cilik razbita prozora i — izgubih svijest bez boli, bez muka i bez straha, jer nisam znao, što se je dogodilo. Kako su se kola prevraćala, smicala, jedna druga probijala i razbijala rušeći se niz kameni nasip u nekako oko 13 metara duboki kameni škraptasti dol; pa kako smo se mi putnici u vagonima razbacivali, prebacivali i miješali, dok nismo iz razbitih kola kao sitno kamenje izbačeni frknuli na buru jedan ovamo drugi onamo: tko bi to znao reći u onom metežu, onoj grozi, onom razboju ljutom, u onom grahu gluhom i ljutom uz bijesni fijuk i lomljavu ledene bure... Ova željeznička nesreća relativno je jedna od najvećih, što su se uopće zbole, jer su dvije trećine svih putnika postradali životom, a da od preživjelih nitko nije ostao neranjen. [...] Jedan je nedvojbeni općeniti razlog nesreći taj, što nisu još bile na gorskim klancima s istoka podignute brane protiv najezde planinske bure, koja se uvijek sa vrletnih gorskih kosa i rasjelina na more ruši. Nije dostatno bilo iskustvo našoj željezničkoj upravi, što je još godine 1865. bura bacila na tršćanskoj pruzi kod Divače vlak sa 26 vagona [...] Na godinu će biti 7. prosinca pedeseta godišnjica te nezgode. Još danas kod nagle promjene za jugovine sjeća me u brazgotinama neko bolno kao magnetsko časovito

čuvstvo te zgode, a za vožnje na željeznici ne smijem sjedeći gledati prema prozoru, jer mi živci zaigraju, kao da mi se kola dižu.

[Novotny, V., Jedna neuspjela planinarska ekskurzija, Hrvatski planinar, 1922, br. 8-9, str. 113]

Sav izranjen i skrhan izvučen iz razlomljenog vagona bio je kao Lazar prikovan uz postelju kroz puna četiri mjeseca, podnoseći velike muke i boli Jobovom strpljivošću [...] Kad se je pridigao, počeo je po savjetu liječnikovom marljivo praviti planinarske izlete i uspone i izvoditi druge tjelesne vježbe, da mu mišice i žile zadobiju gibivost. Tako za malo godina postigne prijašnju žilavost i izdržljivost, koja ga svojstva začudo nisu iznevjerila sve do pred samu smrt.

[Pasarić, J., Vjekoslav Novotni, Hrvatski planinar, 1928, br. 4, str. 73]

Grmljavinsko nevrijeme može biti smrtna opasnost za planinare, pa čak i kad su u skloništu:

Neka tajna, strašna slutnja zaokupljala je moju dušu i pripravljala me na nešto neizvjesno, strašno... I gle, nije me prevarila! Dok sam ovako u ukočenoj neizvjesnosti pored vatre sjedio, gledajući čas u noć, čas u slabo osvijetljena lica svojih drugova, odjednom je opet zablijesnulo i grunulo... i ja sam padajući nauznak na svojem sjedalu jasno video, kako kroz tamu noći leti ogromna sjajna krugla prema našoj drvenjari na naša vrata, upravo prema meni... osjetio sam, kako me je nešto ošinulo, prodrmalo i omamilo, a smogao sam još toliko snage, da sam izlanuo riječ: grom... U istom ovom trenutku raspoznao sam još da planinka zatvara vrata, a dr. Simonović da baca od sebe sat, ključeve... sve metalne predmete. Ne znam, koliko je trenutaka ova moja smetnja i omama trajala... Kad sam došao k sebi, video sam, da je vatra potrnuta i da gori svijeća, koju je planinka zapalila. Prvo mi je bilo da se pridignem, jer mi se učinilo, da mi je donji kraj uzet. Velika bijaše moja radost, kad sam ustanovio, da mogu stajati i nogama micati, da sam ostao nepovredjen...

Još danas pravo ne znam je li ta munja, koja je udarila u me, bila prava munja, t. zv. »munja kruglja« (Kugelblitz), koja samo omamljuje, a ne ubija, kako su me o tome stručnjaci uvjeravali, ili me je pogodila i protresla samo periferna ozraka munjine od strijele, koja je nedaleko od našega stana udarila...

[Hirtz, M., Od Apatišana do Lubenovca, Hrvatski planinar, 1928, br. 5-6, str. 114]

Na Kleku se dogodilo više nesreća sa smrtnim ishodom, no prva poginula osoba nije bila iz redova alpinista:

Tu smo sjeli na čas da odahnemo od napora, ali još nije bilo prošlo ni par minuta, kad najednom na vrhu susjedne Klečice iskrse drugarica E. H., koja se bila popela usprkos naše zabrane. Kad smo joj stali dovikivati neka bude na oprezu, jer, da s one visine ne može da prosudi položaj, upozorivši je ponovno da pričeka dok dodjemo po nju [...]

Još za vrijeme dok smo spremali užeta navali kiša i vjetar, pa se na čas sklonismo u zavjetrinu ispod jedne stijene. U taj tren prodje me neugodan osjećaj — kao da mi se ukazuje čovjek, koji pada niza stijenu. Ostavim drugove i podjem za drugom L., koji je već davno prije bio pošao u susret gdjici E. H. [...]

Sad je došlo najteže — iza svakoga grebena i svake uvale, iza svake stijene očekivali smo stršan prizor; sve smo jedan drugoga puštali naprijed. Pod strmom stijenom, tik pod najvišom glavicom i Klečice, naišli smo na svježe istrgnutu travu i na mjesto, gdje je tijelo prvi put palo. Tridesetak koračaja dublje ležala je drugarica mrtva.

[N. Ć, Prva žrtva Kleka, Planinarske vijesti, Hrvatski planinar, 1927, br. 4-5, str. 70]

Najmlađa planinarka

Alpe su katkad posjećivali i vrlo mladi planinari:

U knjizi posjetnika Česke Kuće u Savinjskim Alpama ubilježeno je da je godine 1922. posjetila Češku Kuću (1543 m) zagrebčanka Smilja Krainc, šest mjeseci stara, a donijela ju je do kuće u košari na ledjima donositeljica živeža u istu kuću, stara Urša.

[Najmlađi planinar, Planinarske vijesti, Hrvatski planinar, 1923, br. 7, str. 116]

Nepredviđeni maraton

Godine 1923. poznati su se hrvatski znanstvenici i planinari dr. Miroslav Hirtz (zoolog, ornitolog i herpetolog) i dr. Josip Poljak (geolog i speleolog) uputili u planinarski pohod koji se na kraju pretvorio u planinarski maraton. Treba napomenuti da je u vrijeme pohoda Hirtz bio u dobi od 45 godina, a Poljak 41-godišnjak.

Bijasmo natovareni upravo do mjere. Dr. Poljak je nosio oko 28 kg, uprtnicu i šator, ja također nisam nosio mnogo manje, uprtnicu i pušku sa

100 naboja, uprtnicu na legjima, tok sa puškom preko prsiju, a obješen oko vrata. K tomu razna privjesa, kaputi, ogrtaci, sve skupa izdašna prtljaga i za najžilavijega planinara. Ali što je sve to bilo i značilo kraj pomisli na ono neiscrpivo vrelo užitaka i slasti, koje su nas čekale i kojima smo eto isli u susret, obasjani zlatnim okom sunca, napajani balzamičkim mirisom stoljetnih konifera!

[Hirtz, M., Kroz Veliču Kapelu i Velebit do mora, Hrvatski planinar, 1923, br. 7, str. 101]

Naš put od Krasna do Jablanca trajao je 23 sata. Bijaše to nadčovječna fizička radnja. Na jelo nismo za čudo ni sada jošte mislili. Jedina pomisao bijaše postelja. Kad smo se skidali, opazimo na sebi i vidljive uspomene strahovite velebitske ekskurzije. U mojega druga noge nažuljene i podbijene krvlju, a u mene po njima mjejhuri. Jablanačko more sve je izlijecilo u malo dana.

[Hirtz, M., Kroz Veliku Kapelu i Velebit do mora, Hrvatski planinar, 1923, br. 10, str. 149]

Planinarske markacije

Prvi se put 1924. u Hrvatskom planinaru uz ostalo preporučuje danas uobičajena okrugla markacija:

3. Znakovi mogu biti raznobojni; ali se glavni putovi u pravilu označuju crvenom minij-bojom. Sada su u običaju ova dva načina označivanja bojom: 1. u sredini se načini vodoravna crta, i to obično crvena, a može biti i modra, žuta ili zelena (za posredne putove); a nad njom i ispod nje dolazi po jedna usporedna bijela crta; 2. crvenom se bojom načini oveća okrugla oznaka s bijelim okrugom u sredini. Oba načina služe tomu, da se oznaka kod danjeg svjetla može zamijetiti iz daleka, a u sutonu, gustoj magli i mraku iz bliza.

[Proslava pedesetgodišnjice opstanka Hrv. Planinarskog društva 1874–1924, Hrvatski planinar, 1924, br. 8-10, str. 132]

Nekoliko godina poslije okrugle se markacije preporučuju kao glavni način označavanja putova:

Označe treba da budu okrugle i to izvana crveni kolobar (širina 2–4 cm), iznutra bijeli okrug u promjeru (3–5 cm). Najprije valja načiniti bijeli okrug, onda uokviriti crvenim kolobarcem. Za svaku boju potreban je poseban kist (pinsel), kojega ne valja zamakati čas u crvenoj, čas u bijeloj boji.

[Označivanje planinarskih putova, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1929, br. 3, str. 83]

Toponimi

Još se danas katkad može čuti naziv Zagrebačka gora, što pokazuje kako je unatoč svim argumentima ponekad teško ukloniti pogrešan naziv:

Gavazzi iznese u Glasniku hrv. narav. društva god. 1910. misao, da se zagrebačka gora prozove historičkim svojim imenom »Medvednicom«. Otkad je i Milan Šenoa taj naziv usvojio, a Henneberg iznesao historijske dokaze za to ime sve od 12. do 19. vijeka protiv misli generala Steeba iznesenoj i u »Agramer Tagblattu« br. 120. god. 1913., počeše i planinari ime »Medvednica« isticati [...] pa zato valja rabiti ime Medvednica, kad se uopće ide u zagreb. goru, a ime Sljeme, kad se ide do piramide i gradske kuće [...] To bi bilo i praktično, jasno i ujedno poučno; ne zovimo Sljeme Medvednicom, a Medvednicu Sljemenom.

[Novotni, Medvednica ili Sljeme, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1925, br. 1, str. 14]

I danas se u službenim zemljovidima mogu naći nazivi koje lokalno stanovništvo ne rabi. Planinari su uvelike zaslужni što se pogrešni nazivi nisu ustalili:

O Risnjaku se općenito misli, da je dobio svoje ime po risu, kojega je nekad bilo u Gorskem Kotaru [...] Medjutim ja sam opetovano čuo od naroda u Gorskem Kotaru, naročito u okolišu Delnica, da je Risnjak tako nazvan po nekoj travi, koja se zove »risje«... Najviši greben Velike Kapele Bjelolasice dobila je svoje ime, što se na daleko »bijeli« ili »bjelasa« svojom bijelim stijenama [...] U velebitskom podgorju i oko Šibenika govori se »lasast« u značenju »bijel, bjelkast«. Ima i jedna ptica, koju Velebičani zovu »vlasac« [...] što je po grlu i trbuhi »lasasta« (bijela), a i poznata zvjerka lasica [...] dobila je ime po tom, što je ozdo sva »lasasta« [...] Mjesto »Bjelolasica« neki pišu »Bjelolazica«, izvodeći osnovu drugome dijelu ove riječi od »slaziti« (penjati se). To nikako ne valja, i narod tako u onome kraju ne govori. Pogreška je naime preuzeta iz karata, izdanih po vojno-geografskom zavodu u Beču, na kojima je zabilježeno ime našoj planini »Bjelolazica«, jer je tudijinac Nijemac čitao i izgovarao riječ »Bjelolasica« po uzoru svojega jezika, gdje slovo »s« izmedju dva samoglasnika glasi kao »z« (na pr. Rose, Hose i t. d.), dakle Bjelolazica mjesto »Bjelolasica«, što je, kako sam netom dokazao, jedino ispravno.

[Hirtz, M., Odakle imena Risnjak i Bjelolasica?, Planinarske vijesti, Hrvatski planinar, 1925, br. 10, str. 182]

PLANINARI!
Širite **Hrvatski**
Planinar.

Promidžbena poruka iz 1928. godine (HP 1928, 8, str. 219)

Ima toponima koji nose imena zaslужnih planinara:

Zaključkom odborske sjednice od 10. veljače t. g. a na predlog dr. M. Hirtza i dr. J. Poljaka ima se odsele kuk Stipina u južnom Velebitu nazivati »Simonovića Stipina« u počast našeg začasnog člana dr. Radivoja Simonovića, koji je lanjske godine proslavio 20-godišnjicu svoga neumornoga rada i planinarenja po gordom Velebitu. Odbor je zaključio, da i kod nadležnih vlasti poduzme u tom smislu korake, da se naziv provede i u kartama i mapama.

[Simonovića Stipina u Velebitu, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1926, br. 3, str. 46]

Nove tehnologije

Planinari su odxxxw3euvijek bili skloni usvajanju novih tehnologija. Danas je to GPS, a polovicom dvadesetih godina dvadesetog stoljeća to je bio radio. »Halo, halo! Ovdje Radio Zagreb!« prve su riječi emitirane uživo 15. svibnja 1926., a označile su početak radija u Hrvatskoj. Ovdje spomenuto predavanje održano je godinu dana prije toga:

Dne 24. I. 1925. održao je primarius Dr. F. Jurčić slijedeće kratko i zanimivo predavanje: Odazivajući se želji i zamolbi veoma poštovanog podpredsjednika i gosp. tajnika Hrv. planinarskog društva, kojemu imadem čast biti članom, da Vam danas u glavnim crtama orišem bit i svrhu RADIJA u opće, a važnost istoga posebice za planinarstvo, koji je zvan, da nam i u toj grani jednog od najljepših športova pruži ne samo uveličanje užitka nego da nam pruži i za sada još ne predvidivih koristosnih izgleda, koji će biti od zamašnog značenja po razvitak planinarstva.

[Društveni sastanci, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1925, br. 2, str. 35]

Velebit

Krstariti Velebitom u doba kad nije bilo markiranih putova ni planinarskih kuća bio je pravi mali ekspedicijski pothvat:

Četiri naša poznata planinara, dr. Radivoj Simonović, liječnik iz Sombora u Bačkoj, te profesori dr. Miroslav Hirtz i dr. Josip Poljak, napokon Ilija Šarinić, ravn. učitelj iz Švice poduzeli su pod kraj srpnja o. g. putovanje po Južnom Velebitu. Oni su se tri sedmice probijali kroz gudure i vrleti ove naše orijaške planine, nočeći po čobanskim stanovima, a najviše pod vedrim nebom. U Velebitu su ušli kod Crnopca niže Gračaca, a izašli su u Konjskom više Karlobaga. Po opsegu prostora, koji je prevaljen, i po trajanju vremena, ovo je najveće i najduže putovanje, koje je dosada izvedeno po toj planini.

[Istraživanje Velebita, Planinarske vijesti, Hrvatski planinar, 1925, br. 8, str. 152]

S Velebitom nema šale:

Šugarska Duliba na glasu je sa oštре bure i snježnih smetova (zapuha). 27. veljače 1924. zapao je kod lugarnice snijeg preko 2 m visok i bio je oko sve kuće »svezan« sa krovom. Iso Radaković bio je onda sam lugar u ovoj samotnoj planinskoj stojbini. Ležao je toga dana do 10 sati prije podne, čudeći se, što jošte ne svanjiva. Kad je izašao u hodnik, opazio je kroz dimnjak, da je napolju već velik dan. Sad je istom spoznao, da je snijeg lugarnicu zameo do krova. Kako nije imao dovoljno hrane, a bojeći se još većega snijega, probio se nekako iz lugarnice i uputio kroz gudure prema moru. Prije polaska napisao je jošte oporuku i ostavio je na stolu, jer je jošte uvijek držalo vrijeme, nečuvena snježna mećava i bura. Ako putem pogine, da se barem dozna, kako je postradao. Išao je od 11 sati prije podne do večeri, kidajući pred sobom lopatom u ruci visok snijeg, dok nije stigao do prvih kuća u Podgorju.

[Hirtz, M., Od Stapa do Konjskoga, Hrvatski planinar, 1926, br. 10, str. 157]

Danas više nije tako neobično na Velebitu sresti medvjeda. Prije stotinu godina bili su svakodnevnička:

Od naših pratileaca smo doznali, da su medvjedi u ovom kraju kolasti (imaju bijelo kolo oko grla), zbog čega ih narod zove grlani. Za nekoga Josu Čukina iz Kosinja rekose, da je ovdje u Paljevinu pobjio 7 medvjeda i da imade u njoj 10 jama (brloga).

[Hirtz, M., Od Apatišana do Lubenovca, Hrvatski planinar, 1928, br. 5-6, str. 114]

Danas se na Lubenovac pokušava vratiti život obnovom pastirskih stanova. Nažalost, nije više moguće vratiti živost kakva je nekad vladala:

Stariji svijet pričao mi je, da je nekad stalo na Lubenovcu i po 2.000 volova, da se tu oralo i sijalo kao u najplodnijoj ravnici. Bilo je gospodara, koji su javili sami stotinu koza bez druge marve. Danas imaju pojedine kuće ili kako stanari govore podinice najviše po deset glava stoke sitnice, šuma je bila tako velika, da su najveće drveće sjekli za jarbole. Drveću su samo okljastrili grane i nisu ga tovarili na kola, nego su za nj svezali mnogo pari volova i tako ga vukli do luke Stinice. Mnogo šume opustio je i iskrčio svijet takodjer radi svojih vrtova i povrtnjaka.

[Hirtz, M., Od Apatišana do Lubenovca, Hrvatski planinar, 1928, br. 5-6, str. 114]

Rožanski kukovi toliko su očarali prve posjetitelje da su ih opisivali s ushitom:

U Rožanske Kukove treba roniti!... jer vrtače, divlje jame, ponori, propasti i duboke sniježnice vrve svuda oko Kukova, zjape na obje strane strmih i uskih grebena, a svaka je drukčija: jedna lijep, ubav vrtić, druga zelena livadica sa šumarkom male bukve i plazave klekovine, treća je kameni more iskršenih pećina, četvrta groblje sa stotinama spomenika, peta silaz u podzemlje, šesta: — »Lasciate ogni speranza...« I tako redom! [...] Vrt kukova, vrt grebena, vrt šiljaka, tornjeva i obeliska, vrt točila, terasica i strmaca, vrt vrtača, jama, ponora, propasti i bezdana. Igralište, pokušalište i tvornica krških neizmjernih snaga. Orijaško stvaranje i razaranje oblika.

[Premužić, A., Rožanski kukovi, Hrvatski planinar, 1930, br. 1, str. 18]

Teško je i zamisliti kako su pioniri istraživali Rožanske kukove dok nije bilo Premužićeve staze. Pročitajte o tome iz pera graditelja staze:

Pogled na Rožanske kukove. Foto. Dr. I. Krajač (HP 1929, 1, str. 7)

Oči prikovane tim prizorom tek se pod kraj spustiše niže, no u taj se čas zjenice raširiše, dah zastade, a traci udivljenja i prepasti elektrizovaše živce... Divlja, strašna, grozna i jezovita jama; ponor, bezdan! Ralje zmajskog orijaša Zemlje, pregrada u vrtači — strašna ježićina posuta ogavnim bradavkama — odronjenim kamenjem, zuberine stijene gorostasne!... A stara je ta zmajska grdosija Zemlja: negdje ima, negdje nema zuba, šuplji zubi spilje u stijenama... Grozno ždrijelo — grotlo u podzemlje. Po jeziku bijela pjena kipi, a u grotlu žučno zelenilo... Na sve se zaboravilo. Kuk Varnjače je za danas planinarski interes drugoga reda. Samo, može li se dolje?!... Sva trojica zaokružimo očima po rubovima i bočinama vrtače, da se što prije ispitaju mogućnosti silaza. Očima se ne ostvaruje nijedna moguća kombinacija, premda se neumorno ocjenjuje i proračunava. Predlaže se forsiranje silaza direktnim pravcem. Dr. Krajač upozorava, da su prošla četiri sata, pripomije, da nemamo dosta konopaca; no za čas dva već se u hrpi sva trojica spuštamo sa sredine mosta, gdje je ispočetka i s ruba najlakši silaz. Domala napredujemo ubrzanim tempom, ostavljavajući za sobom metar za metrom puta. U bezdan pod sobom i ne bacamo oči, ocjenjuje se samo najbliža situacija i ostvaruje momentana kombinacija. Pružaju se ruke, podmeću se ramena, zatiskuju prsti u škrape, kvače čavli cipela o male gukice i izbočine, savija se klekovina i biraju duže grane, da preuzmu ulogu planinarskog užeta. Redaju se komci i tavanci, kamini i grebeničići, no najednom — nema daljih kombinacija: dokle se vidi, duboka provalija, a na dnu razmrskano kamenje — opomena, što će da bude, maknemo li se sa posljednjeg tavanca. Gorko razočaranje? [...]

Tiho se vratim do u drugi jarak i jedva da me čuju drugovi protisnuh fiksirajući medvjede duplje: »Gospodo, našao sam silaz!« — Za minutu dvije bili smo sva tri na čunju sipline, a za tren sam s Markom protrčao kroz ogromna vrata i brzao nagnutom plohom snijega k »jezercu«. Dr. Krajač se zaustavi na početku snježne strmine i poziva nas na oprez, jer je glečerski snijeg i led vrlo nepouzdani i varav. Često na oko čvrsta ploha pod teretom popušta i pokapa žrtvu u tami potajnih stupica.

[Premužić, A., Silaz u jamu Varnjaču, Hrvatski planinar, 1930, br. 6, str. 163]

Pri spomenu prvog uspona obično se pomišlja na alpiniste. Malo je poznato da je i Ante Premužić ispenjao nekoliko prvih uspona:

Dne 25. IV. 1930. po podne g. Ante Premužić, inspektor šumarstva, popeo se je na zapadni visoki toranj Crikvene (na karti 1 : 25.000 bezimeni i bez kote), visok oko 1620 m. Spustivši se sa glavnog vrha Crikvene u južni dio, sniježnicama u obliku bunara posutog, zapadnog mu sedla išao je u istočnu stijenu, kojom se je popeo desetak metara do zelenog »banda«, pa je istim traverzirao stijenu i došao u južnu stijenu, odakle se je popeo na vrh. Na vrhu je postavio kamenik (Steinmann). Sa vrha se je spustio prema zapadnom sedlašcu tornja do nad duboku sniježnicu poput bunara, koju je obišao i po strmom izdanku i snijegu spustio se je na kamenu spojnicu sa sjeverne strane tornja, koja ga između dviju dubokih vrtača spaja sa južnim izdancima t. zv. Zelenog kuka nasuprot Rosijevoj kolibi. Ovaj bezimeni teško pristupni toranj prozvali smo u spomen prvog uspona »Premužićev Toranj« (u hrptu Crikvene u dolnjim Rožanskim Kukovima). Prvi uspon, po snijegu težak.

[Krajač, I., Novi prvi usponi u Rožanskim kukovima, Hrvatski planinar, 1930, br. 5, str 152]

Unatoč pogibeljnim uvjetima, u Varnjaču se spustila i jedna gospoja:

Prvi gospojinski silaz u vrtaču Varnjače izvela je gđa Hela Krajač dne 6. IX. 1930. u jutro (sa dr. I. Krajačem i Vinkom Čuljatom). U manjoj šipili u supljini desno nad ulazom našla je jednu kost, čini se, od divokaze, koju je očito ptica onamo donijela.

[Prvi gospojinski silaz u vrtaču Varnjače, Novosti sa Velebita, Hrvatski planinar, 1930, br. 11, str. 352]

Crkvica u čast Velike Gospe na Velikom Rujnu dobro je poznata svakom planinaru koji je pohodio taj dio Velebita. U njezinoj je gradnji nesobično sudjelovalo okolno stanovništvo:

Don Ante Adžija, župnik u Starigradu pod Velebitom, sagradio je u mjesecu srpnju u osam dana s pomoću svojih župljana novu crkvicu u čast Velike Gospe na Velikom Rujnu (oko 1000 m) na primorskoj strani u Južnom Velebitu, i to na jednom krasnom i otvorenom brežuljku, nedaleko (oko 40 m) od stare i trošne kapelice, kod koje su se do sad držala proštenja na Veliku Gospu...

Odziv naroda bio je izvanredan: bilo je gotovine samo za jedan vagon cementa i Din 2.000 za potrebito željezo, što je župnik deset godina sabirao. Na 6. VII. krenulo je 50 konja kroz Veliku Paklenicu i Aptovac sa cementom. Na 7. istog mjeseca jedni kopaju i zidaju, drugi nose kamen, dok žene i djevojke na ledima prenose pržinu i vodu, i to dnevno

po 100 radnika, a svi besplatno, a u ime crkve dobili su objed i večeru. Peti dan već je bio zvonik gotov i zidovi poravnani. Na to se tri dana radilo živo i spremao krov, te je osmog dana bila crkvica pokrivena. Ukupno potrošeno 600 nadnica. Na Veliku Gospu (15. VIII.) bila je posveta kapelice, kojom se zgodom skupio narod iz Podgorja, Kotara i Like na Velikom Rujnu. Naš planinarski prvak, g. dr. I. Krajač, odazvao se pozivu, da bude kum kod svećanog blagoslova nove kapelice. Upravni odbor HPD središnjice, saznavši za taj plemeniti i pozrtvovni čin podgorskih seljaka, poslao je župniku pozdravni brzozav sa darom od Din 300 za uređenje skloništa uz crkvicu i gradnju cisterne. U istu je svrhu darovao g. dr. Krajač Din 200. To je svakako uzoran primjer narodne sloge i pozrtvovnosti za opće kulturno dobro.

[Narod gradi crkvicu s planinarskim skloništem u planini, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1930, br. 9, str. 301]

Josip Poljak završio je pisanje vodiča koji će dugo ostati najbolji vodič po Velebitu:

Gosp. dr. Josip Poljak, potpredsjednik HPD-a i dosadašnji dugogodišnji urednik »Hrvatskog Planinara«, dovršio je rukopis svoga novog naučno-planinarskog djela »Vodič po Velebitu«. To je prvi potpuni vodič, koji opseže osim čisto planinarske struke ostale grane znanja i umjenja, što stoe s njome u vezi.

[»Vodič po Velebitu« od Dra. Josipa Poljaka, Planinarska književnost, Hrvatski planinar, 1929, br. 6, str. 165]

Vodič je za pola godine izašao iz tiska:

IZIŠAO »PLANINARSKI VODIČ PO VELEBITU« OD Dra. J. POLJAKA. U njem ima 20 velikih ilustracija u bakrotisku na prilozima, 101 fotografija u tekstu, 4 planinarske karte, 277 strana teksta u osmini; platneni uvez. Djelo se dobiva do 15. III. uz preplatnu cijenu kod Hrvatskog Planinarskog Društva, središnjice u Zagrebu, Dolac br. 1. Telefon 65-01.

[Izašao »Planinarski vodič po Velebitu« od Dra. J. Poljaka, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1930, br. 3, str. 94]

Poljakov vodič doživio je brojna domaća i strana priznanja:

Ovo sjajno ilustrirano izdanje našega društva naišlo je na jednodušno priznanje ne samo među članovima i našim planinarima, nego i na vrlo povoljan odziv kod stručnih krugova u inozemstvu, s kojima HPD stoji u odnosu reciprociteta i zamjene društvenih publikacija.

[Odziv i priznanje stručnih krugova u inozemstvu o »Planinarskom vodiču po Velebitu«, Planinarska literatura, Hrvatski planinar, 1930, br. 4, str. 125]

Brojne su velebitske legende. Ovo je jedna od njih:

Među ženama pogotovo kolaju najraznovrsnije priče o toj špilji. Tako nam jedna žena pričala, kako je jedne noći vidjela, da je po jednoj uzici, vezanoj od »Manite peći« na susjednu veliku pećinu »Anić kuk«, išla vila sa vrčem vode na glavi, u rukama kudjelju prela i u špilju vodu nanosila.

[Ružić, Đ., Manita peć, Hrvatski planinar, 1929, br. 6, str. 149]

Neobična naselja

Ne znam vrijedi li ovaj opis za selo Poklek i danas:

Tko je došao do vode, ne smije nikako propustiti, da uđe i u selo Poklek. Maleno, čisto seoce, u kojem su se kućice pritisle tjesno jedna uz drugu, zanimivo je, jer su u njemu stanovnici sve sami plave krvii, premda svog barunskog i plemenitog porijetla nikako ne mogu dokazati. To im danas naravno nije ni potrebno, kad je novo doba i novo shvaćanje ukinulo stare plemenitaške naslove i povlastice. Ostalo mi je to seoce i zato u pameti, jer sam rijetko kada i rijetko gdje na malenom prostoru naišao na toliko lijepih žena kao baš u Pokleku.

[Šuklje, F., Pred mnogo godina po Žumberku, Hrvatski planinar, 1928, br. 10, str. 229]

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

GODIŠTE XXVI.

12 brojeva na godištu; oko
70 ilustracija. — Preplata
godišnje D 50.—.

UREDNIK: JOSIP PASARIĆ.

IZDAJE H. P. D. SREDIŠNICA
ZAGREB, DOLAC BROJ 1.
TELEFON BROJ 65-01.

»HRVATSKI PLANINAR«, koji sa svojih 25 godišnjaka predstavlja čitavu planinarsku knjižnicu, ulazi u g. 1930. u 26. godište s tom povoljnijom preinakom za preplatnike, da će odsad izlaziti u istom opsegu (1½—2 arka) u 12 brojeva na godišnju, a ne samo u 10 brojeva kao dosada; ali uz nepromjenjenu dosadašnju preplatu od Din 50.— (po broju Din 4.17), za dake i načinike Din 40.—, a za inozemstvo Din 70.—. Kao u minulom godištu časopis će u svakom broju donositi uz izvorene članke i opise iz svih planinarskih grana po dvije velike slike s našim planinama na umjetničkom prilogu i uz to brojne ilustracije u tekstu, kojih je u prošlom godištu bilo oko 70. To je uz misaoni sadržaj časopisu pribavilo novih prijatelja i preplatnika, kojih će se broj jamačiti u novom godištu bar toliko povećati, da se časopis može sam udžrzavati. Naše društvo pruža svojim članovima uz relativno nisku članarinu toliko pogodnosti, da bi svaki član, komu imajuće prilike iole to dopuštaju, morao smatrati za svoju moralnu i društvenu dužnost, da bude stalni preplatnik svoga društvenog glasila, koje po priznanju mnogih stoji na doličnoj visini.

Stoga se uljedno pozivaju sestre i braće planinari, da svojom životom propagandom pribave »Hrvatskemu Planinaru« što veći broj novih preplatnika, a dosadašnje da potaknu, neka ostanu vjerni sebi i svomu glasilu. Preplate i narudžbe prima:

»HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO«

Središnica u Zagrebu, Dolac 1.

O Hrvatskom planinaru 1930. godine

Uljezi u »Hrvatskom planinaru«

Krunoslav Milas, Zagreb

Sigurno ste čuli izreku »upao je tamo kao Pilat u Vjerovanje«. Odnosi se na nekog tko se slučajno ili bilo zbog kojeg razloga, ali svakako ne svojom zaslugom, našao negdje gdje ne pripada. Radi se dakle o uljezu koji je usurpirao prostor koji mu ne pripada. U ovoj jubilarnoj godini odlučih pregledati stare brojeve HP-a i NP-a i vidjeti ima li u njima uljeza. Prvo sam pomislio da je to uzaludan posao, ali nisam bio u pravu. Evo dakle ponečega o ljudima i događajima o kojima se pisalo u našem časopisu, a u njemu su se našli po nekom drugom, a nipošto planinarskom kriteriju.

Mnogo je planinara i među poznatim književnicima, političarima, vjerskim ljudima, znanstvenicima... Papa Ivan Pavao II., blaženi Stepinac, nadbiskup Kuharić, svi su oni bili ljubitelji planinarenja. Zato smatram normalnim pisati o njihovim izletima i prisjetiti ih se u trenutku smrti. Jednako je, začudit ćete se, i s Lenjinom. Malo tko kod nas zna da je prilično planinario Alpama tijekom izgnanstva u Švicarskoj. Među ostalim, uspeo se na Rysy (2503 m), najviši vrh Poljske u Visokim Tatrama.

Ali, podimo redom. Već je u prvoj godini izlaženja časopisa, u broju 5 iz listopada 1898., na prvoj stranici objavljena obavijest o smrti Elizabete, supruge cara i kralja Franje Josipa I.

Podsetimo se, Elizabeta, nama bolje znana kao Sissi, rođena je 1837. kao bavarska princeza. Vrlo lijepa i sasvim mlada udala se za austrijskog cara i kralja Franju Josipa I. Velika je ljubav ubrzo splasnula pa je carica krenula u skitnju svjetom i tako stekla naziv jedne od prvih pravih putnica – turistica. Boravila je posvuda; od austrijskih Alpa preko toplica po cijeloj K.u.K. monarhiji do naše Krke (i danas postoji »Careva glava«, kamena gromada s koje su navodno car Franjo Josip i carica Sissi promatrali slapove Krke), otoka Madeire i Krfa pa sve do Ženevskega jezera, gdje ju je na kraju slučajno ubio talijanski anarhist i

atentator Luchen. Kažem slučajno, jer priznao je da mu je namjera bila izvršiti atentat na nekog »važnijeg« vladara, ali kako se takav toga dana nije pojавio, gledao je ubiti nekoga drugog poznatijega. Slučajno se tamo zatekla baš naša Sissi... A kako je planinarstvo u ono vrijeme smatrano i zvano turizmom, vjerojatno u tome leži povod njenom spominjanju u Hrvatskom planinaru. Dakako, ne zaboravimo da je bila i okrunjena glava, koju je uvijek dobro spomenuti. Usputna digresija; u godinama prije Drugoga svjetskog rata planinare su kod nas zvali turistima, a turiste u današnjem smislu riječi zvali bi Česima! Jer, Česi su prvi

Peti broj Hrvatskog planinara s nekrologom kraljici Sissi

dolazili na more i gradili odmarališta. Pa bi se vrli domaćini hvalili kako im je u kuću stiglo troje Čeha iz Njemačke, i dvoje iz Austrije!

Evo teksta objavljenog u HP-u: »Bolno i ojadeno srdce gonilo Ju u svjet. Ona je svojim ranama tražila lieka u plemenitim čovjekoljubivim djelima; Ona ga je tražila na dalekoj pučini morskoj i na nebotičnim vrhovima. Tu bi se zamladila; tu Joj poskočilo srdce, a bolna se duša raztapala od krasota prirodnih. Čudne li súbine! U koljevci planinarstva, u dražestnoj Ženevi, nadje 10. pr. mj. svoju smrt. Pade žrtvom ubilačke ruke, zvierske duše, koju velebna priroda nije oplemenila i podjarila. Mir pepelu uzvišene planinarke kraljice Jelisave!« I na kraju obvezan dodatak: »Bože kriepio, blagoslovio i poživio prevedroga našega vladara, Franju Josipa I.!«

Da, niste krivo pročitali ime. Iznenadio me je prijevod imena Elizabeta u Jelisava! Nisam siguran da se u ono vrijeme u Hrvatskoj tom riječju kroatiziralo ime Elizabeta. Ili je to bio nečiji osobni izbor?

Tijekom K.u.K. monarhije i odmah nakon rata nijedan se drugi »uljez« nije pojavio u HP-u. Godine 1914. časopis izlazi samo do srpnja, a budući da je prijestolonasljednik ubijen 28. lipnja, nije se stiglo objaviti nekrolog. Kad koncem 1916. umire car i kralj Franjo Josip I. časopis više ne izlazi. A početak kraljevine SHS ili smrt kralja Petra I. (1921.) nije se mogla obilježiti jer je HP ponovno počeo izlaziti tek 1922.

Kako je to izgledalo kod drugih najbolje nam svjedoči dječji časopis Smilje (preteča današnjeg Smiba) koji mi je slučajno dopao ruku. U prvom broju godišta 1914./15. uz sliku prijestolonasljednika s obitelji donesen je i tekst koji objašnjava zašto se moralno krenuti u rat, iako je car želio svoju starost u miru provesti. Na kraju ponovo usklik da nam car dugo poživi (a bližio se devedesetoj!).

Razumljivo, s dolaskom nove države SHS i Smilje mijenja priču. U prvom broju u školskoj godini 1919./1920. na prvoj stranici objavljaju priču »Petar Mrkonjić«. Ne znam je li istina, ali Srbi tvrde da je Petar Karađorđević, poslije kralj Srbije i države SHS, pod lažnim imenom Petar Mrkonjić (zato je Varcar Vakuf poslije i nazvan Mrkonjić Grad, kako se i danas zove) sudjelovalo u ustanku u Bosni 1875. (Kratka digresija o tome kako jezični pojmovi s vremenom mijenjaju značenja; u priči koju potpisuje »četnik iz

čete Petra Mrkonjića« govori se »o četnicima u ustaškom logoru«. Nije ono što mislite. Radi se o ljudima koji četuju – pripadaju nekoj četi, a borave u ustaničkom taboru. Na znanje!)

Iako je Stjepan Radić bio politički vođa HSS-a, a Ivan Krajač, jedan od njegovih glavnih suradnika (čak i ministar u vladu!), poznati planinar i jedan od najrevnijih suradnika HP-a, Radićeva smrt u našem časopisu nije zabilježena. Vjerojatno su pravilno smatrali da on, bez obzira na svoju političku važnost, nema veze s planinarstvom.

Iznenadilo me ipak što je 1934. urednik Hrvatskog planinara bio toliko hrabar da izbjegne objaviti vijest o atentatu i smrti Aleksandra Karadorđevića u listopadu te godine. Ne donijeti nekrolog ubijenom kralju Aleksandru bila je poprilična hrabrost i za ono vrijeme drzak čin! Jer, prema priči moje majke, koja je tada išla u osnovnu školu, znam da je učiteljica sva uplačana djeci u razredu priopćila tu vijest i odmah ih poslala kući. Je li plač bio iskren ili je bio tek »po zadatku« – nije poznato.

Ipak, u to se vrijeme jedan »uljez« pojavio u HP-u. Ne biste vjerovali, 1932. u br. 4 pojavljuje se tekst o Augustu Šenoi! Njegov sin Milan u tekstu nabraja kamo je sve njegov otac tijekom svoga kratkog života putovao. Ako se uspon na Cesograd i Plešivcu, kao i vožnja kočijom po Rudolfini s Budom Budislavljevićem, jednim od osnivača HPD-a, može nazvati planinarenjem, onda nisam u pravu. Ili su obilježavali pedesetdruge obiljetnicu njegove smrti? Ne znam.

Čini se da tijekom četiri godine NDH nije umro nitko o kome bi se i u HP-u moralo pisati »po zadatku«. O drugim objavama pisat će poslije. Međutim, nakon završetka Drugoga svjetskog rata ideologija se nije mogla zaobići ni u našem časopisu. Prelistao sam sve primjerke Naših planina iz pedesetih i šezdesetih godina i opet nisam siguran da koga nisam izostavio jer se pojavljuju današnjem prosječnom čitatelju gotovo nepoznati likovi.

U broju iz srpnja 1949. uvodni je tekst sa slikom posvećen smrti pjesnika i političara Vladimira Nazora. Na prvoj stranici uz njegovu sliku stoji tekst: »Vječna slava Predsjedniku Prezidijuma Sabora Narodne Republike Hrvatske, pjesnika i borca Vladimira Nazora!«

Zatim popratni tekst u kojem se slave njegova djela »Medvjed Brundo« i »Priče s planine«, da bi

autor patetično završio: »Ali gdje li je još naći takva pjesnika i takva neobična planinara koji u šezdeset i sedmoj svojoj godini spoznaje divovsku veličinu i snagu druga Tita, slijedi poziv Komunističke partije Jugoslavije, vere se urvinama, bespućem i kršjem Durmitora, Vučeva, Maglića, Zelen-gore i Prenja, upravo mladenačkim poletom i uzornim samoprijegorom kroz besprimjerna iskušenja i herojske napore naše slavne Četvrte i Pete ofanzive ostvaruje najljepše svoje i vjekovne svoga naroda ideale.« I na kraju dodan je planinarski »stih« s dvije njegove pjesme: »Prenj« i »Durmitoru«.

Ali, dok je spomen na Nazora kao poznatog pjesnika i čovjeka koji je ipak prošao neke od planina (pa makar i na teretnom konju ili magaretu) možda i imao nekog smisla, ne znam koliko se to može reći za priloge koji slijede.

U NP-u, broju 4-5 od 1951., na prvoj je stranici osvanula slika Vladimira Bakarića uz tekst (pazite povoda!): »Drugarski planinarski pozdrav počasnom predsjedniku Planinarskog saveza Hrvatske drugu Vladimиру Bakariću, predsjedniku Vlade NR Hrvatske i predsjedniku Zemaljskog odbora Saveza boraca!« I to je sve. Počasni predsjednik. Nit' je tko umro, nit' nešto posebno učinio!

A kamo tek smjestiti spomen na smrt Borisa Kidriča, slovenskog političara, koji je uz njegovu sliku objavljen u broju 3-5 iz 1953. »Neugasivi plamen revolucionara i rodoljuba Borisa Kidriča plamsat će snažno u srcima sadašnjih i budućih pokoljenja«, s potpisom »Tito«. Nakon toga nekoliko stihova Otona Župančića posvećenih tome danas vjerojatno i u Sloveniji gotovo zaboravljenom političaru.

Ali, nisu samo zaslужni političari, najčešće nakon smrti, nalazili svoje mjesto u časopisu. U NP-u broj 2 iz 1958. pojavljuje se rijeka Sutjeska. Na prvoj je stranici, i to kurzivom, objavljen tekst »Tiho šumi Sutjeska«. Prilično patetičan tekst koji nema veze bilo s kojim drugim prilogom u tom broju. Danas možemo samo pretpostavljati da se radilo o obilježavanju petnaeste obljetnice toga tragičnog događaja. S druge strane, to stradanje tri tisuće ljudi dogodilo se u lipnju, a broj je objavljen početkom godine. Dakako, i taj tekst završava ushićenim usklikom: »Sakupila je (misli se na rijeku Sutjesku, op. a.) na svojim strmim obalama starog pastira i đaka iz klupa, rudara i učitelja. Oni su gradili Sutjesku na vječni spomen svoj i svojih

drugova od mora do Dunava i od alpskih vrhova do južnih granica!«

Postoje događaji koji s planinarstvom nisu imali odviše veze, ali su se sami planinari silom prilika i zbog raznoraznih razloga konformistički u njih uključili. I ovdje se radi o svojevrsnim uljezima koji su ostali zabilježeni u našem časopisu i koje bih želio spomenuti.

Iako je ta država kratko trajala, NDH i njezin vođa Pavelić našli su svoje mjesto na stranicama HP-a. U broju 5-6 iz 1942. imamo dva takva članka: prvi o športskom mimohodu pred poglavnikom u povodu prve obljetnice NDH, u kojem su sudjelovali i planinari, a drugi u istom broju koji govori o potrebi izgradnje planinarskog doma na Bitovnji u spomen na poglavnika Pavelića koji je rođen nedaleko, u Bradini.

U euforiji u povodu prve obljetnice uspostave NDH, u listu je objavljen tekst kako je odbor HPD-a u Sarajevu 9. travnja 1942. donio odluku o gradnji planinarskog doma »Poglavnika dra Ante Pavelića na Bitovnji planini, iznad romantične Bradine, rodnog mjesta našeg Poglavnika«. I onda panegirik: »Izgradnjom planinarskog doma na Bitovnji ostvarit će se davna želja planinara i ovjekovječiti liepa zamisao koja nije mogla biti dostažniji spomenik prvoj godišnjici osnutka Nezavisne Države Hrvatske i veća planinarska počast Velikom Mužu Nove Hrvatske, koju Mu planinari izkazuju u Njegovu rodnom mjestu i kraju« (velika slova nisu greška; i njima su vjerojatno željeli odati što veću »počast poglavniku«).

U istom se broju koči naslov »Planinarska proslava prve godišnjice Nezavisne Države Hrvatske«. Neke bih dijelove želio citirati: »Danas stupaju svi sportaši glavnog hrvatskog grada pred svoga Poglavnika, jer i oni žele, i to posebno, da izkažu ljubav prema dragoj nam Domovini!« Pročitajte sada jednu zgodnu crticu: »Lice našeg Poglavnika, kada smo prolazili, nije se promienilo. Mirno, ozbiljno, svečano, ali i dobrostivo [...] Međutim, na jedan trenutak, glava mu se nenađano okrene, preko ruke koja nas pozdravlja, uputi svoj pogled na nas. [...] Da nije što krivo izpalо?«

S našim jednim drugom stupala je kraj njega izvan reda njegova mala kćerkica, stara dvije godine. Malena je, ali podpuno propisno planinarski obučena. Mala uprtnjača s puloverom na leđima, kratka suknjica, s ručicom na pozdrav,

privukla je pažnju koja je opet dokazala veliku ljubav Poglavnika prema djeci.« Mala digresija; ako tko ne razumije, riječi »pogledao preko ruke« govore nam o fašističkom pozdravu kojim poglavnik ispraća kolonu. I onda oduševljeni završetak, kao i obično u tekstovima te vrste:

»Da, pokazali smo se sa svim našim oruđem, koje je na oko samo športsko, no koje u slučaju potrebe možemo i uvek upotrijebiti i kao oružje za obranu naših domova i za našu Domovinu Nezavisnu Državu Hrvatsku. Malo nas je, ali smo junaci, i očutjet će nas svaki onaj koji nam u nju dirne.«

Ono što me iznenađuje dok promatram sve ostale uljeze tijekom prošlih stotinu i deset godina izlaženja HP-a jest činjenica da tekst, zamislite, nije objavljen na prvoj stranici! To se poslije u komunističkoj Jugoslaviji nijednom nije dogodilo!

Tijekom komunističke Jugoslavije sličnih je priloga nekoliko. Proslava osamdesete obljetnice planinarstva bila je zgodna prilika da se pokaže privrženost režimu, a zauzvrat dobiju i određene beneficije. Pomaganje vojske pri organizaciji i jeftinije željezničke karte za planinare, sve to nije bilo zanemarivo. Tako se u broju 6-7 iz 1954. uz vrlo velik tekst izvješća s godišnje skupštine PSH-a održane 27. i 28. ožujka te godine na Platku, na prvoj stranici pojavljuje slika Većeslava Holjevca, političara, gradonačelnika Zagreba, koji je i novozabrani predsjednik PSH-a (ali nije bio ni na sjednici!). No, pored slike i dobar je dio izvješća o radu Saveza prigodno politički obojen. Izdvajam nekoliko odlomaka. Odlomak o planinarskim postignućima prošle godine započinje ovako: »I ove godine, kao i prošlih godina, bila je Titova štafeta najveća manifestacija snage planinarskog pokreta i ljubavi i odanosti prema drugu Titu.«

U tekstu izvješća stoji jedan još zanimljiviji odlomak koji s planinarstvom nema nikakve veze. Mlađi ne znaju, ali 1953. je donesena odluka da se dotad neovisni Slobodni teritorij Trsta podijeli između Italije i Jugoslavije. Italija je dobila zonu A (sam grad Trst), što je u Jugoslaviji izazvalo od države potaknute demonstracije u svim većim mjestima. Zašto to spominjem? Pročitajte sljedeći odlomak iz godišnjeg izvješća pa ćete razumjeti: »Planinari su vidno manifestirali svoj patriotizam prilikom pokušaja (zar pokušaja? – pa sve je riješeno! – op. a.) nasilnog rješenja tršćanskog pitanja

i pokazali svoju odlučnost da brane svoju zemlju na posebno organiziranim mitinzima i taj moment svoje ogorčenosti posebno isticali na godišnjim skupštinama.« Vjerljivo su, jer čuo sam da je takvih natpisa bilo, na skupštinama vješali transparente s natpisom u stilu »Planinari ne daju Trsta!«

Ima u tom izvješću još toga. Naglašava se Titov posjet Medvednici i Tomislavcu, spominje njegova potpora izgradnji planinarskih domova (ne sjećam se da se išta značajnije ostvarilo mimo dobrovoljnog i samoprijegornog rada samih planinara). A budući da se slavila osamdeseta godina organiziranog planinarstva, u počasnom su odboru PSH-a navedeni, pored Holjevca, još i Kosta Nad, zapovjednik Zagrebačke vojne oblasti, i Mika Šmiljak koji planinarama »daje moralnu podršku!«

S dolaskom novog urednika, dr. Željka Poljaka, uljezi u NP-u gotovo su nestali. Ipak, ustanak 1941. svakako se moralo zabilježiti. Kao i dvadesetu obljetnicu zasjedanja AVNOJ-a i stvaranje nove Jugoslavije. Podimo redom.

Broj 1-2 iz 1961. na prvoj stranici donosi tekst »U godini velikog jubileja« s nadnaslovom »Uz 20-godišnjicu ustanka«. I opet panegirici: »Jubilej je to onih dana, kada je buknula borba takoreći golorukog naroda, ali naroda koji je Komunistička partija nadahnula mišlju ne samo nacionalnog oslobođenja od okupatora nego i mišlju socijalnog i političkog oslobođenja...« Dakako da se u tekstu, kako bi se znalo da smo planinari, nabrajaju poneke planine, uz završni zaziv i obećanje da i nove generacije »uvijek podsjećamo i

Josip Broz na Sljemenu 3. svibnja 1953.

Članska iskaznica Josipa Broza iz razdoblja prije Drugog svjetskog rata

evociramo im uspomenu na herojske dane naše velike pobjede!».

U dvobroju 11-12 iz 1963. dakako, na prvoj stranici, koči se naslov: »Pozdrav planinara Republici«. A onda objašnjenje: »Povodom 20-godišnjice II zasjedanja AVNOJ-a planinari Jugoslavije organizirali su planinarsku štafetu Triglav – Jajce i Titov vrh – Jajce. Štafetnu palicu i pozdravno pismo u sjevernom kraku štafete Triglav – Jajce prenijeli su planinari Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine.« Zatim dolazi tekst pozdravnog pisma koji završava usklikom: »Neka ova planinarska štafeta od Triglava do Jajca bude izraz naše predanosti ciljevima socijalističkog društva i naše obećanje da čemo sve naše snage posvetiti daljnjoj izgradnji socijalizma i bolje budućnosti! Neka živi naša Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija! Neka živi Predsjednik Republike Maršal Tito, oličenje nove Jugoslavije!« (I ovdje su velika slova na početcima riječi pomno odabrana da bi se određenim stvarima dao poseban značaj.) Ovom je tekstu na kraju dodan i izvadak iz dnevnika štafete. Priča tako postaje vjerodostojnjom...

A onda 3. svibnja 1980. umire Josip Broz Tito. Iako se tajilo, svi su znali da mu se kraj bliži. Zato su gotovo sve novine i časopisi u Jugoslaviji imali pripremljene priloge koje je trebalo samo objaviti u trenutku kad Politbiro (ili Predsjedništvo, ne sjećam se više točnog naziva) odluči objaviti vijest o smrti.

Naš urednik nije imao pripremljen materijal, a nije ga ni napisao. Smatrao je da, budući da

Tito nije bio planinar, ne treba ni objaviti prilog o njegovoj smrti. Za nekoliko je dana trebao otpustovati u Ameriku pa je broj 5-6 već predao u tisak. Tek se nakon tiskanja i tijekom njegova boravka u Americi primjetilo da u prilogu nema nekrologa o Titu. Zato su ga ubacili naknadno bez paginacije.

A sam tekst? Osim uobičajenih fraza o tome kako je volio i podržavao planinarstvo i kako je bio pokrovitelj najvećih planinarskih aktivnosti, Tito s planinarstvom nije imao ništa zajedničkog. To što je 1934. dobio iskaznicu HPD podružnice Japetić iz Samobora nije potvrda da se bavio planinarstvom. Mnogi su politički protivnici režima tada dobivali planinarske iskaznice jer su im bile jedini kakav – takav dokument kad su ilegalno prelazili jugoslavensku granicu. Iskricali bi se iz vlaka za Austriju koju stanicu prije granice, a onda, uz pomoć vodiča kroz planine prelazili u Austriju. Tako je i Tito pobjegao u Austriju, a kasnije preko Beča stigao u SSSR.

Tijekom rata skrivaо se u planinama, ali to bi se teško moglo nazvati planinarenjem.. Kasnije, kao predsjednik, bio je preveliki hedonist da bi planinario; lakše se bilo baviti lovom. Vrhove ti nitko ne može, kao npr. medvjede, dovesti nadhvati ruke ili puške.

Tekstom o Titu završila je nesretna epizoda o uljezima u našem časopisu. Vremena su se promijenila i urednik više nije bio prisiljen objavljivati tekstove koji govore o bilo čemu samo ne o planinarstvu.

Evo, bilo je to desetak primjera tekstova koji su, kako sam ih nazvao, »uljezi« u našem časopisu. Nadam se da nam se takve stvari više neće događati. Dovoljno je djelatnih planinara koje treba spomenuti. O mnogima nikada nije objavljena ni riječ, a svakako su to zaslužili više nego neke od gore spomenutih svojevremeno »važnih ličnosti«.

Ima ipak jedan kojeg čemo, bez obzira što u stvaranju planinarstva u Hrvatskoj nije sudjelovalo, uvijek spominjati. Znate li o kome se radi? O čovjeku koji se sasvim slučajno u Ogulinu našao u razgovoru s Budislavljevićem i Frischaurom u trenutku kad je pala ideja o organiziranom planinarstvu u Hrvatskoj. Ali, budući da je bio sin velikoga književnika i otac velike književnice, ostat će uvijek spominjan kao treći u tom razgovoru. Pogađate, radi se o Vladimиру Mažuraniću!

Planina Hajla – prokletijska ljepotica

Željko Vinković, Bjelovar

Već kad sam prvi put čuo o ljepotama Hajle, znao sam da me 700 kilometara, koliko treba putovati do nje, neće sprječiti da je posjetim. Tako smo početkom ove godine Mario, Tomislav i ja odlučili obići jednu od najljepših crnogorskih planina.

Hajla leži između Rugovske klisure i izvorišta rijeke Ibra na granici Crne Gore i Kosova i dio je sjeveroistočnog ogranka prokletijskog masiva. Karakterizira je gotovo dva kilometra dug glavni greben koji se proteže smjerom sjeverozapad-jugoistok. Najviši se vrh, visok 2403 metra, nalazi na golom, stjenovitom grebenu čija je sjeverna strana izrazito razvedena i stjenovita te prepuna strmih i zatravljenih žlebova privlačnih za penjače. Podno glavnoga

grebena je pojas planinskih livada i pašnjaka, a u podnožju su slikovite crnogorične šume.

Jedini smo hrvatski sudionici memorijala »Safet Mavrić Čako«, koji svake godine drugog vikenda u siječnju organiziraju Planinarsko skijaški klub Hajla iz Rožaja i Turistička organizacija Rožaje. Tim se memorijalom odaje počast vrhunskom rožanskom i novopazarskom planinaru tragicno stradalom na stijenama Hajle 6. siječnja 1997. Memorijal je ujedno i podsjetnik da nesreće ne zaobilaze ni najiskusnije planinare i da u planinu uvijek treba ići s oprezom i poštovanjem. Memorijal je postao prepoznatljiv među planinarima, o čemu svjedoči iz godine u godinu sve veći broj prijavljenih sudionika.

Planinarski
dom Grope pod
grebenom Hajle

ŽELJKO VINKOVIĆ

ŽELJKO VINKOVIC

Nezaboravno
druženje
sudionika
pohoda u
planinarskom
domu Grope na
1880 m

Organizatori su zbog opasnosti od lavina ograničili broj sudionika ovogodišnjeg uspona. Na memorijalu se ove godine okupilo oko 150 planinara, najviše iz Crne Gore, Srbije i Kosova. Prvog dana krećemo iz mjesta Rožaja terenskim kamionom, popularnom »stodesetkom«, do katuna Bandžova na 1400 metara. Natiskani na klupama kamiona svako malo poskakujemo. U takvim se

okolnostima začas upoznajemo, hvatamo za oslonce i virimo kroz stražnji otvor cerade, jedini prozor kroz koji možemo vidjeti put kojim prolazimo. Raspoloženje je odlično. Mi smo planinari posebni ljudi, nije nam važno odakle je tko nego koliko voli planinu.

Iz katuna Bandžova za sat vremena laganog hoda stiže se do planinarskog doma na Gropama. Staza vodi kroz čarobnu jelovu i smrekovu šumu. Vrijeme kratimo pokušavajući, onako na daljinu, prepoznati drveće pokriveno snijegom i okovano bjelinom. Nakon prve strmine počinje se nazirati veličanstven greben Hajla. Izranja pred nama kao golemi div. Opijeni čarolijom i ne primjećujemo da se prikrada noć, ali dom više nije daleko.

Planinarski dom Grope nalazi se na visini od 1880 metara, u samom podnožju glavnoga grebena i najvišeg vrha Hajla. Posebno je zanimljivo prizemlje, u kojem je uređen boravak u etno stilu. Na katu su dvije sobe s 40 ležaja na dva kata posloženih jedan uz drugoga kao u skupnim spavaonicama. U posebnim prilikama, poput ove, u njima može

Dugačka kolona
planinara na
zimskom usponu
na Hajlu

ŽELJKO VINKOVIC

prespavati barem dvostruko više ljudi, u skladu s uzrečicom »Gdje čeljad nije bijesna, ni kuća nije tjesna«.

Organizatori pohoda, uz pomoć Općine Rožaje i Planinarskog saveza Crne Gore, priredili su druženje uz pjesmu i ples do dugo u noć. Svatko se istinski obradovao kad bismo mu ispričali koliko smo putovali da bismo sutradan mogli s njima na Hajlu. Upoznajemo planinara koji je u Bjelovaru bio u vojsci pa začas postajemo bliski. Planinarka iz Sarajeva bila je na Bilogori i sjeća se nekih naših planinara. U domu je toliko planinara da se treba probijati, ali to nikome ne smeta. Svi su opušteni i veseli.

Nakon kratkog spavanja, sutradan ujutro uspinjemo se od doma na vrh Hajle. Iako je viši od metra, snježni je pokrivač dovoljno zbijen za hodanje. Krenuli smo nešto prije 10 sati i u dugoj,

rastegnutoj koloni vrlo brzo odmaknuli od doma. Na početku kolone su iskusni domaći vodiči koji stazu poznaju vjerojatno i žmirečki. Što se više udaljavamo od doma, to je vidljivost sve manja.

Kad smo se popeli na prvu zarađanu vodiči nam daju kratak odmor. Dogovaraju se tko će od njih naprijed da ispita zaleđenost padine prije izlaska na glavni greben. Vjetar jača, a i magla se sve više navlači. Snijeg je sve tvrdi – počinje pravi zimski uspon. Sasvim je ispravna odluka vodiča da na cipele stavimo dereze, a u ruke cepine. One koji su došli bez dereza vodiči upućuju natrag prema domu.

Kolona, koja se sada smanjila, nastavlja se zmijolikom kretati obavijena sve gušćom maglom. Da bi dodatno povećali sigurnost, vodiči prije izlaska na glavni greben postavljaju rukohvat.

Uspon u alpskom stilu – oko 70 planinara stiglo je do vrha

Na glavnom grebenu više nema većih strmina, samo nekoliko kraćih uzdužnih skokova. Na vrh se uspjelo popeti 70-ak planinara. Nije prostran, jer se nalazi na

uskom grebenu, pa treba strpljivo čekati u redu za fotografiranje.

Žao mi je što nismo nagrađeni prelijepim vidicima o kojima sam čitao. Vidik s Hajle pruža se na Prokletije od Đerovice do Maja Jezerca pa dalje na Komove i Bjelasicu. Eto dodatnog razloga da dođemo i ljeti!

Povratak do doma mnogo je brži, iako nam se nikamo ne žuri. Tek sutradan ujutro krenut ćemo od doma do Bandžova, odakle će nas kamioni vratiti u Rožaje. Pred nama su još jedno opušteno poslijepodne i večer. U dobrom se društvu čovjek brzo opusti.

Domaćini naglašavaju da zimski uspon na Hajlu značajno pridonosi promidžbi planine, koja ima velik potencijal za razvoj planinskog turizma. Osim ljepotom Hajle, bili smo oduševljeni i ljubaznošću domaćina, a uspostavili smo i mnogo planinarskih veza za buduće planinarske ture u tom području. Čarobne planine Crne Gore, vidimo se uskoro!

Komisija za planinarske putove HPS-a utvrdila jedinstven izgled i sadržaj planinarskog putokaza u Hrvatskoj

Na temelju članka 28. Pravilnika Komisije za planinarske putove HPS-a ta je komisija na sastanku održanom 28. veljače 2018. utvrdila jedinstven izgled i sadržaj planinarskog putokaza u Hrvatskoj. Nakon višegodišnjih snimanja i analiza stanja signalizacije na planinarskim putovima dogovoren je jedinstven koncept i tipiziran planinarski putokaz kako bi u što skorije vrijeme svi planinarski putovi u Hrvatskoj bili označeni na jednak i prepoznatljiv način.

HPS će nastojati osigurati sredstva za izradu putokaza, ponajprije onih koji usmjeravaju prema vrhovima HPO-a, kontrolnim točkama VPP-a i planinarskim ciljevima od posebnog značenja (Tulove grede i sl.). Od planinarskih društava i klubova očekuje se da u dogоворu i suradnji s lokalnim samoupravama i turističkim zajednicama osiguraju nosive stupove i postave putokaze na za to predviđena mjesta.

1. Ovim su dokumentom obuhvaćeni: značenje, sadržaj, oblik, boja, dimenzije i način postavljanja planinarskih putokaza (dalje: putokaz) na pristupima i križanjima planinarskih putova u Hrvatskoj izvan zaštićenih područja, u kojima je na snazi obveza drugačijeg označavanja, osim ako uprave tih područja nisu prihvatile tipizirani planinarski putokaz.
2. Putokazi služe za usmjeravanje, obavlješćivanje i vođenje planinara i drugih korisnika planinarskih putova.
3. Obvezni elementi planinarskog putokaza jesu:
 - osnovna, okrugla planinarska markacija
 - broj planinarskog puta iz Registra planinarskih putova
 - odredište
 - vrijeme potrebno do odredišta, pri čemu su sati dvotočkom odvojeni od minuta (npr. 1:30 h ili 20 min);
 - strelica usmjerenja.
4. Putokaz je pravokutnog oblika u dvije dimenzije, manjoj: 15 × 35 cm i većoj: 20 × 40 cm; obojen je kombinacijom crvene i bijele boje.
5. Osnovna okrugla markacija nalazi se na bijelom polju u gornjem lijevom kutu putokaza, dimenzija prilagođenih veličini putokaza, a ispod markacije ispisuje se broj puta.
6. Broj puta koji se ispisuje uvijek je broj onoga puta na kojem se putokaz postavlja, bez obzira na krajnje odredište.

7. Natpsi na putokazu ispisuju se latiničnim pismom, u pravilu velikim slovima.
8. Naziv odredišta preuzima se iz Registra planinarskih putova.
9. Ako na putu ima više odredišta, prvo se ispisuje naziv onoga najudaljenijega.
10. Vrijeme potrebno do odredišta preuzima se iz Registra planinarskih putova.
11. Odredište čiji je naziv isписан na putokazu ne može biti u drugoj državi sve dok obje države ne budu u području slobodnog kretanja (Schengenskom prostoru).
12. Na manjem putokazu ispisuju se nazivi najviše dvaju odredišta u istom smjeru.
13. Na većem putokazu ispisuju se nazivi najviše dvaju odredišta u različitim smjerovima ili četiriju odredišta u istom smjeru.
14. Putokaz se postavlja na početku puta i na križanjima planinarskih putova, na uočljivom mjestu, u pravilu s desne strane puta.
15. Putokazi se montiraju u pravilu na metalne stupove promjera 60 mm, dužine 2 – 2,5 m, s plastičnim poklopcem za zaštitu od padalina na vrhu.
16. O postavljanju putokaza nužno je dogovarati se s jedinicama lokalne samouprave i turističkim zajednicama te pribaviti suglasnost vlasnika terena na kojima se putokazi postavljaju.
17. U dogоворu s lokalnom samoupravom, turističkim zajednicama, upravama nacionalnih parkova i parkova prirode koji su prihvatali jedinstven planinarski putokaz, oni se mogu postavljati zajedno s turističkom i cestovnom signalizacijom.
18. Upravama zaštićenih područja s vlastitim vizualnim identitetom putokaza Komisija za planinarske putove HPS-a i planinarske udruge održavatelji putova sugerirat će da se na putokazima nađu podaci iz točke 3. ovog dokumenta.
19. Preporučujemo sve postojeće putokaze zamijeniti prilikom redovnog održavanja i obnove signalizacije na planinarskim putovima.
20. O izrađenim i postavljenim putokazima koje finančira HPS vodi se posebna evidencija pri Komisiji za planinarske putove HPS-a, iz koje je vidljiv broj i sadržaj putokaza, mjesto postavljanja, društvo koje ga ugrađuje kao i faza u kojoj se nalazi.
21. Sastavni su dio ovog dokumenta Tehnički opis i radioničke skice preporučenih putokaznih ploča.

Bernarda Huzjak

Tipska putokazna ploča HPS-a – manja (1 – 2 odredišta)

Tehnički opis

Predgotovljena čelična ploča cestovne signalizacije sljedećih specifikacija:

- pravokutna ploča, dužina × visina = 35×15 cm,
- ojačani i zaobljeni rubovi,
- antikorozivna zaštita i završna tamnosiva boja,
- straga horizontalne vodilice za 2 vijka M8 s kvadratnom glavom,
- sprijeda natpisi i označke od samoljepljive folije, boje: bijela RAL 9003 i crvena RAL 2002,
- samoljepljiva folija otporna na UV zrake i druge atmosferske utjecaje, jamstveni rok 7 godina,
- font označke puta Arial Bold, za 1 – 3 brojke h = 36 mm, za 4 brojke h = 28 mm,
- font naziva odredišta (adrese) i vremena Arial Narrow Bold, do 17 znakova h = 20 mm, do 24 znaka h = 15 mm,
- font imena planinarskog društva održavatelja (opcija) Arial Narrow Bold h = 10 mm,
- nazivi odredišta pišu se velikim slovima; ako su na putokaznoj ploči nazivi dvaju odredišta, oba se pišu fontom iste veličine;
- redoslijed naziva odredišta: na gornjem dijelu putokaza ispisuje se naziv udaljenijeg odredišta, a na donjem bližnjega (kao na putokazima na javnim prometnicama).

Obujmica i vijčani pribor sljedećih specifikacija:

- materijal: nehrđajući čelik,
- predgotovljena obujmica Ø 60,
- 2 vijka M8×35 s kvadratnom glavom,
- 2 matice M8,
- 2 elastične podloške.

Sve izrađeno prema radioničkoj skici i prikazu fontova u nastavku.

Sa stražnje strane naljepnica proizvođača s datumom (mjесецом и годином) izrade.

Fontovi manje putokazne ploče – primjeri

Označka puta za 1 – 3 brojke - Arial h = 36 mm Bold, za 4 brojke - Arial h = 28 mm Bold

103 1036

Odredište i vrijeme, do 17 znakova i razmaka - Arial Narrow h = 20 mm Bold

SVETO BRDO 4:30 h

Odredište i vrijeme, do 24 znaka i razmaka - Arial Narrow h = 15 mm Bold

(ako je tekst duži, koristiti skraćenice tako da stane u 24 znaka i razmaka)

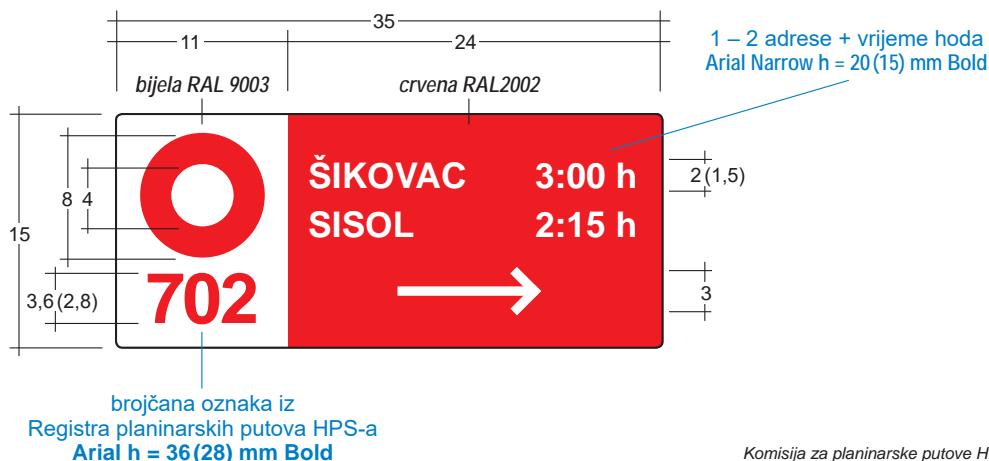
STANDAR, TEŽI PUT 45 min

U donjem desnom kutu preporučuje se ispisati ime društva koje održava put; font Arial Narrow h = 10 mm Bold

PD Opatija

Radionička skica tipske putokazne ploče HPS-a - manje

Predgotovljena čelična ploča cestovne signalizacije s obujmicom d. 60 mm, s antikorozivnom zaštitom i UV otpornim natpisima i označama. Mjere u cm.

Komisija za planinarske putove HPS

Tipska putokazna ploča HPS - veća (3-4 odredišta)

Tehnički opis

Predgotovljena čelična ploča cestovne signalizacije sljedećih specifikacija:

- pravokutna ploča, dužina × visina = 40 × 20 cm,
- ojačani i zaobljeni rubovi,
- antikorozivna zaštita i završna tamnosiva boja,
- straga horizontalne vodilice za 2 vijka M8 s kvadratnom glavom,
- sprijeda natpisi i oznake od samoljepljive folije, boje: bijela RAL 9003 i crvena RAL 2002,
- samoljepljiva folija otporna na UV zrake i druge atmosferske utjecaje, jamstveni rok 7 godina,
- font oznake puta Arial Bold, za 1 – 3 brojke h = 36 mm, za 4 brojke h = 28 mm
- font naziva odredišta (adrese) i vremena Arial Narrow Bold, do 23 znaka h = 20 mm, do 27 znakova h = 15 mm.
- font imena planinarskog društva održavatelja (opcija) Arial Narrow Bold h = 10 mm,
- nazivi odredišta pišu se velikim slovima; sva se odredišta pišu fontom iste veličine
- redoslijed naziva odredišta: na gornjem dijelu putokaza navodi se naziv najudaljenijeg odredišta, a na donjem najbližega.

Obujmica i vijčani pribor sljedećih specifikacija:

- materijal: nehrđajući čelik,
- predgotovljena obujmica ø 60,

- 2 vijka M8×35 s kvadratnom glavom,
- 2 maticice M8,
- 2 elastične podloške.

Sve izrađeno prema radioničkoj skici i prikazu fontova u nastavku.

Sa stražnje strane naljepnica proizvođača s datumom (mjесецом и годином) izrade.

Fontovi veće putokazne ploče – primjeri

Oznaka puta za 1 – 3 brojke – Arial h = 36 mm Bold, za 4 brojke - Arial h = 28 mm Bold

123 1023

Odredište i vrijeme, do 23 znaka i razmaka -
Arial Narrow h = 20 mm Bold

SV. JURE (KOZIK) 4:30 h

Odredište i vrijeme, do 27 znakova i razmaka -
Arial Narrow h = 15 mm Bold

(ako je tekst duži, koristiti skraćenice tako da stane u 27 znakova i razmaka)

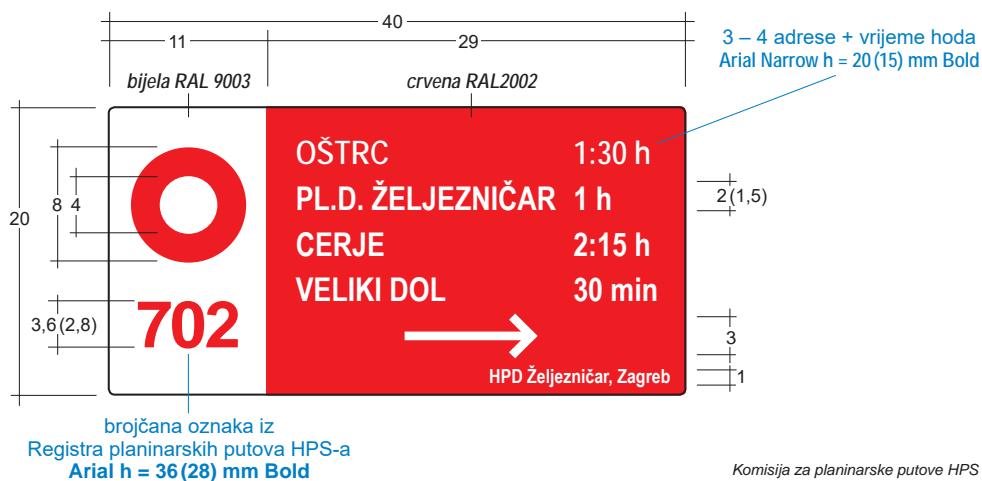
OŠTRC (HOFMANOV PUT) 2:30 h

U donjem desnom kutu preporučuje se upisati ime
društva koje održava put; font Arial Narrow
h = 10 mm Bold

HPD Željezničar, Zagreb

Radionička skica tipske putokazne ploče HPS-a - veće

Predgotovljena čelična ploča cestovne signalizacije s obujmicom d. 60 mm,
s antikorozivnom zaštitom i UV otpornim natpisima i oznakama. Mjere u cm.

brojčana oznaka iz
Registra planinarskih putova HPS-a
Arial h = 36 (28) mm Bold

Komisija za planinarske putove HPS

NOVA IZDANJA

Neobičan dvojac – Munjko i Šilić pjesmom i prozom po planinama

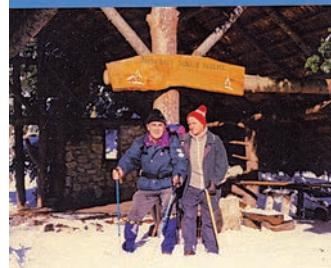
Uortaćila se dvojica seniora, afirmiranih planinarskih pisaca, te zajedno objavila knjigu – kombinaciju putopisa i poezije. Dr. Ignac Munjko (1935.) i Zdravko Šilić (1944.) dali su joj naslov »Hrvatske planine i visovi – Pjesmom po hrvatskim gorama i planinama« (Zagreb, 2018.). Munjkov su udio 43 putopisa, od Ravne gore u Hrvatskom zagorju do Žbevnice u Istri, a Šilićev 160 pjesama, od čega najviše (76) o Medvednici, zatim o Kleku, pa Velebitu itd. Obojica su našim čitateljima već poznata jer smo pisali o njihovim prijašnjim knjigama, pa nije potrebno analizirati njihov stil i emotivnu očarost. Ipak, za ilustraciju dva stiha posvećena Medvednici:

*Premila goro,
Uresu metropole...*

Knjiga se može naručiti na adresi: Zdravko Šilić, Argentinska 2, 10090 Zagreb, mob. 091 7251727 po cijeni od 60 kuna.

prof. dr. Željko Poljak

Dr. sc. Ignac Munjko
Zdravko Šilić

Hrvatske planine i visovi

Pjesmom po hrvatskim
gorama i planinama

VIJESTI

Godišnja skupština PD-a Zavižan iz Senja

Senjski su planinari 18. siječnja održali godišnju skupštinu.

Uz zadovoljavajući broj nazočnih, izvješće o radu, popraćeno fotografijama s izleta i radnih akcija, podnijela je predsjednica Danijela Kremenić. Protekla je godina bila vrlo uspješna te je ostvarena većina postavljenih ciljeva. Organizirano je devetnaest izleta, a broj sudionika bio je od četiri do trideset. Na Plitvičkim jezerima bilo je u zimskom ugođaju 28, na Danima hrvatskih planinara na Mljetu 20, na Bojincu i Velikom Rujnu 12, Velikom Kozjaku 11, Laktinu vrhu 12, na Kestenjadi u Kostajnici 30, a na dvodnevnom izletu u Bohinj s usponom na Šiju 39 članova. Održana su dva tradicionalna druženja u Sijasetu s 30 sudionika. Prije predbožićnog druženja 17 planinara posjetilo je i razgledalo Kuću Velebita u Krasnu.

Na logorovanju u Mrkvištu bili su i planinari iz Zagreba, Livna, Pazina i Đurđevca te 20 biciklista. Svi su uz logorsku vatu počašćeni srdelama. Povodom Dana grada sudjelovali su zajedno s lovcima, vatrogascima i članovima udruge »Mrva sriće« u uklanjanju divljih deponija smeća.

U gradskoj knjižnici organizirana su dva uspjela predavanja. Matej Perkov predstavio je svoj put od mora

do vrha Toubkala u Maroku, a Alan Čaplar govorio je o ljepotama naše domovine i putu Via Dinarica. Među pojedincima koji su lani mnogo hodali ističe se članica Neda Turina, koja je bila na 67 izleta, završila 6 obilaznica, započela 6 novih te se popela na Triglav i Korab.

Obnovljene su markacije na stazi Mrkvište – Javornik, dijelovima Senjske obilaznice te na dionicama Vratnik – Orlovo gniazdo, Krivi Put – Alino bilo i Krajačeva kuća – Jadičeva plan.

Senjski su planinari mnogo radili na uređenju i održavanju planinarskih kuća u Sijasetu i na Mrkvištu. U Sijasetu je postavljena ograda ispred kuće, spojena voda za sanitarni čvor i postavljen priključak za električnu struju, a na kući je postavljen novi krov. Na Mrkvištu je postavljena i obojena lamperija u kuhinji i dnevnom boravku, obojena su vanjska vrata i izmijenjena je unutarnja i vanjska oplata kuće u dužini od 22 metra. Radove na izmjeni oplate najvećim su dijelom izveli članovi Marko Draženović, Branko Gostović, Ivan Kremenić i Vlade Žunić uz logističku potporu Ane Lopac i Elze Žunić te pomoći drugih članova društva. U radu na Mrkvištu provedeno je neprekidno 11 dana.

U 2018. navršava se 105 godina organiziranoga planinarstva u Senju pa će većina akcija biti usmjereni na obilježavanje te velike obljetnice. Organizirat će se nekoliko dobrih predavanja, jedan masovni izlet s

građanima Senja koji budu htjeli na Zavižan te predstaviti monografija o senjskom planinarstvu. Kao i svake godine, organizirat će se šetnja do Sijaseta i logorovanje na Mrkvištu. I ove će se godine uređivati planinarske kuće i njihov okoliš, organizirati lijepi planinarski izleti i markirati brojne staze.

PD Zavižan završio je 2017. sa 151 članom, od čega je 65 seniora, 20 juniora i 66 umirovljenika.

prof. Mirko Belavić

19. Zimski uspon na Bjelolasicu

U nedjelju, 17. veljače održan je 19. Zimski uspon na Bjelolasicu (1534 m). Uspon se održava svake godine u okviru Memorijala mira 26 smrznutih partizana.

Nakon pozdravnih riječi domaćina, u 9 je sati kolona planinara i planinarki iz cijele Hrvatske, uz jednu skupinu iz Slovenije, krenula na uspon. Hodalo se već uobičajenom trasom iz Begova Razdolja isprva šumskom cestom 6 km do Vrbovske poljane. Ondje su članovi HPD-a Bijele stijene iz Mrkopalja pripremili topli čaj i piće za okrjeput. Nakon kraćeg zadržavanja velika se kolona uputila prema vrhu Bjelolasice.

Zahvaljujući lijepom vremenu i odličnoj organizaciji bio je to jedan od najmasovnijih pohoda, na kojem je uživalo oko 350 planinara. Većina se sudionika uspjela po visokom snijegu, mjestimice višem od dva metra, popeti na najviši vrh Gorskoga kotara. Nagrada je bio prekrasan vidik na Učku, Čićariju, Risnjak, Snježnik, Ravnu Goru, Begovo Razdolje, Klek, Vrelo i Višnjevicu, pa sve do mora.

Na povratku su planinari napravili bob stazu po kojoj su se mnogi, uz smijeh i viku, spuštali na

stražnjicama. Povratak je bio istim putom do pansiona »Planinski raj« u Begovom Razdolju, gdje se mogao pojesti grah s kobasicom po popularnoj cijeni.

Hvala na velikom uloženom trudu nekolicini članova HPD-a Bijele stijene i Stanice HGSS-a iz Delnice te djelatnicima pansiona »Planinski raj«. Zbog velikog snijega pohod se ne bi mogao organizirati bez pomoći i susretljivosti načelnika Josipa Brozovića i Općine Mrkopalj, koji su omogućili da ratrak probije šumsku cestu do podnožja Bjelolasice.

HPD Bijele stijene, Mrkopalj poziva sve planinare i planinarke da mu se pridruže na sljedećem, jubilarnom, dvadesetom zimskom usponu.

Josip Matajia

Planinari na Bjelolasici, najvišoj planini u Gorskem kotaru

Izborna skupština HPD-a Bijele stijene iz Mrkoplja

U Mrkoplju je 10. veljače održana izborna skupština HPD-a Bijele stijene. Tom je prilikom jednoglasno izabrano novo vodstvo za sljedeće četiri godine. Za predsjednika je izabran Paul Vlahović, za tajnika Josip Mataija, a Božidar Križ, Željko Kanjer i Nedeljko Fak postali su članovi Izvršnog odbora.

Najveći lanjski uspjeh bio je završetak obnove fasade na planinarskoj kući Jančarici, što su odradili sami članovi. Djelatnici općinskoga komunalnog društva »Mrzle Drage« iskopali su i izbetonirali septičku jamu te potporne stupove za novu nadstrešnicu, uz finansijsku potporu Općine Mrkopalj. Mrkopaljski planinari započeli su i s unutarnjim uređenjem kuće. Pripremljeno je i pet metara drva. Obnovljene su markacije na planinarskim putovima o kojima se skrbi Društvo, a osobito na trasi Mrkopaljskoga planinarskog puta kroz Samarske stijene. Obljetnica Društva obilježena je radnom akcijom. Članovi su sudjelovali na više izleta i uspona u vlastitoj organizaciji ili zajedno s drugim planinarama iz Gorskoga kotara i Rijeke.

U planu je da se ove godine završi nadstrešnica i uredi unutrašnjost kuće na Jančarici, a bude li dovoljno novca, započet će se i s uređenjem skloništa, koje je u lošem stanju. Planirano je i postavljanje novih te obnova starih planinarskih putokaza. Ove je godine Društvo domaćin susreta planinara Gorskoga kotara koji će se održati 7. srpnja, a bliži nam se i jubilarni, 20. zimski pohod na Bjelolasicu.

Društvo se zahvaljuje Općini Mrkopalj i nadalje očekuje njezinu finansijsku potporu. Nemjerljiv je i trud vodstva i pojedinih članova te nekolicine sponzora, bez kojih ove rezultate ne bi bilo moguće postići.

Josip Mataija

Jubilarni pohod Seniorskim planinarskim putom

Ove će se godine obilježiti 20. obljetnica Pohoda Seniorskim planinarskim putom po Samoborskom gorju i Plešivičkom vinogorju. Put je otvoren 14. lipnja 1998. Obilježavanje obljetnice Pohoda ujedno će biti jedna od akcija u povodu 70. obljetnice HPD-a Zagreb-Matica.

Seniorski planinarski put (SPP) osmislili su članovi Seniorske sekcije HPD-a Zagreb-Matica Vilim Kotnig, Božidar Petanjek i Đuro Filips. Put prolazi prelijepim krajevinama Plešivičkoga vinogorja i Samoborskoga gorja. Za obilazak je potrebno od 4 do 5 sati lagana hoda. Put ima četiri kontrolne točke, a prilagođen je kondicijskim mogućnostima planinara svih dobi i uzrasta.

Posebno je zanimljiv jedan objekt na trasi SPP-a, koji zaslužuje veću pozornost planinara i kulturne javnosti. To je Villa Horvat u selu Plešivici. Bio je to prvi planinarski hotel u Hrvatskoj, a sagrađen je 1905.

Vila Horvat u selu Plešivici

Stekavši ugostiteljsko iskustvo u Beču, braća Franjo i Josip Horvat otvorili su te godine u središtu sela Plešivice lijepu jednokatnicu s tornjem – vidikovcem. Hotel je već tada imao vodu, plinsku rasvjetu i telefon, a gostima su bili na raspolaganju glasovir, harmonij, knjižnica s 3000 knjiga, časopisi i dnevni tisak. Planinari, redovni članovi HPD-a, imali su u hotelu 20 % popusta na hrani i piću te mogućnost noćenja u zasebnoj sobi uz simboličnu naknadu. Tko nije bio raspoložen za pješačenje do hotela, mogao se dovesti iz Jaske poštanskom kočijom, a vikendom je ljeti vozio omnibus od željezničke postaje Jastrebarsko do hotela. Po narudžbi, ljeti je do hotela vozila i kočija, a zimi zaprežne saonice. Sa samoborske se strane moglo doći unajmljenim zaprežnim kolima i kočijom.

Planinarima je Hotel Horvat bio polazna točka za ture na Žumberak i Samoborsko gorje ili za kraće šetnje na Gajev kamen i vrh Plešivice (779 m), na kojem je bila željezna piramida s prekrasnim vidikom na Ivanščicu, Medvednicu, Ličku Plješivicu, Klek, Bjelolasicu, Risnjak, Sv. Geru, Japetić, Triglav, Kamniške Alpe i Oštrec.

Zahvaljujući braći Horvat, selu Plešivici pripada primat prvoga gorskog turističkog mjesta u Hrvatskoj, koje je ugošćivalo poznate, ne samo domaće već i inozemne, svjetski poznate osobe. U sačuvanoj knjizi dojmova Ville Horvat upisana su i brojna svjetska imena, poput legendarnog glumca Charlieja Chaplina i majke modernog plesa Isidore Duncan. Citiramo tekst iz Hrvatskog planinara objavljen 1911.: »Plešivica postaje pomalo našim Semmeringom«. Možemo slobodno reći da je ovaj kraj kolijevka planinarstva.

Danas je, nažalost, taj važan kulturni spomenik u propadanju zbog nebrige i ravnodušnosti. Apeliramo na sve kojima je na svijesti očuvanje baštine da se okupe i pokrenu inicijativu i akciju za očuvanje toga objekta.

Pozivamo vas da u svoj kalendar za 2018. uvrstite jubilarni pohod po Seniorskom planinarskom putu koji će se održati 14. listopada. Dođite nam, nećete požaliti!

Velimir Rogina

Susret vodstava HPS-a i PZS-a u Krasnu 16. i 17. ožujka

U Krasnu je 16. i 17. ožujka održan redovni godišnji susret vodstava Planinske zveze Slovenije (PZS-a) i Hrvatskog planinarskog saveza (HPS-a). PZS su predstavljali predsjednik Bojan Rotovnik, dopredsjednici Tone Jesenko i Roman Ponebšek, glavni tajnik Matej Planko te Jože Rovan, a HPS predsjednik Hrvoje Kraljević, dopredsjednica Jadranka Čoklica, predsjednik Izvršnog odbora Vladimir Novak, član Izvršnog odbora Ivan Hapač, glavni tajnik Darko Berljak i urednik Hrvatskog planinara Alan Čaplar.

Hrvoje Kraljević uvodno je pozdravio predstavnike PZS-a i čestitao im 125. obljetnicu koja se obilježava ove godine, izrazivši zadovoljstvo vrlo uspješnom, kontinuiranom suradnjom dvaju saveza. Ove se godine ujedno navršava 25 godina od sklapanja sporazuma o reciproitetu u pogledu cijene noćenja u planinarskim objektima HPS-a i PZS-a, što je jedan od čvrstih temelja izvrsne suradnje na korist članstva obaju saveza.

Bojan Rotovnik zahvaljuje na dobrodošlici i ističe kontinuitet kvalitetnih sastanaka, koji su polučili svoj cilj jer se postignuti dogovori primjenjuju i donose rezultate u raznim djelatnostima. Posebno zahvaljuje HPS-u za sudjelovanje u otvorenju novih prostorija PZS-a u Ljubljani i otvorenju proslave 125. obljetnice planinarstva u Sloveniji. Rotovnik predstavlja prof. dr. Jožu Rovana, koji se istaknuo radom s mladima, angažmanom u održavanju i označavanju planinarskih putova te postignućima u razvoju turnog biciklizma u PZS-u. Rovan također izražava zadovoljstvo plodnom dugogodišnjom suradnjom, koja se treba nastaviti i s novim vodstvom PZS-a u sljedećem mandatu.

Matej Planko ukratko je iznio glavna postignuća u posljednjih šest godina intenzivne suradnje i održavanja redovnih sastanaka vodećih predstavnika dvaju saveza. Suradnja se posebno uspješno ostvarivala uzajamnim sudjelovanjem u tečajevima, seminarima i drugim programima za mlade, vodiče, markaciste

Sastanak u Krasnu

i alpiniste. U tom su razdoblju oba saveza zajednički pristupila Balkanskoj planinarskoj uniji te pokrenula i provela raznovrsne aktivnosti u toj regionalnoj asocijациji. Hrvatsko-slovensko prvenstvo u lednom penjanju preraslo je bilateralne okvire i danas ima šire regionalno značenje. Primjerna je suradnja uredništava Planinskog vestnika i Hrvatskog planinara, koja se ostvaruje zajedničkim sastancima, razmjenom članaka i uredničkih iskustava. HPS i PZS zajednički su se, kao partneri, privili na nekoliko međunarodnih natječaja, a suradnja u provedbi projekta »Penjanje za sve« u okviru programa Erasmus+ osnažila je i tradicionalno dobre veze između hrvatskih i slovenskih penjača i alpinista. Ostvarene veze između penjača i alpinista produbljuju se na zajedničkim kampovima i turama. Surađivalo se i pri uspostavi europskih pješačkih putova u Istri. Savezi također uskladeno zastupaju svoja stajališta na sastancima i tijelima BMU-a, UIAA-a i IFSC-a, a kao osnivači sudjelovali su u pripremama i osnivanju Europskoga planinarskog saveza (EUMA-e). Darko Berljak ističe rezultate uzajamne prodaje planinarske literature u uredima HPS-a i PZS-a, a Vladimir Novak vrlo zapaženu izložbu »Zajedno u planinama« koja je predstavljena na desetak lokacija u Hrvatskoj i Sloveniji. Uspješan odnos na svim tim poljima nikad nije došao u pitanje.

U godinu dana koliko je proteklo od sastanka na Svišćakima i Snežniku posebno je bila snažna suradnja u ostvarenju projekta »Penjanje za sve«; održana su četiri Tjedna penjanja, među ostalima u Paklenici u Hrvatskoj i na Planici u Sloveniji. U PZS-u je postignut napredak u stvaranju uvjeta za bavljenje planinarskom osobom s invaliditetom, a nedavno formirana radna skupina za osobe s invaliditetom u Komisiji za vodiče HPS-a imat će punu potporu kolega iz Slovenije,

Hrvoje Kraljević, Bojan Rotovnik i Jože Rovan

napose u prilagodbi oblika planinarskog školovanja za vođenje osoba s invaliditetom. U okviru BMU-a dogovorena je priprema višejezičnih vodiča po najatraktivnijim planinama na prostoru bivše države, a započetu suradnju u razvoju planinarske orijentacije i održavanju međunarodnih instruktorskih seminarova treba nastaviti i proširiti. Suradnja dviju komisija za planinarske putove ogleda se u unaprijeđenju obuke markacista i primjeni iskustava, pogotovo o načinima uređivanja tehnički zahtjevnih dionica planinarskih putova.

Dogovoren je da će prigodnim člancima u Planinskom vestniku i Hrvatskom planinaru biti predstavljeni rezultati 25-godišnje suradnje PZS-a i HPS-a kao samostalnih nacionalnih planinarskih saveza. Radi unaprijeđenja sustava školovanja dogovoren je također da se pojača suradnja u pogledu uzajamnog sudjelovanja članova na specijalističkim tečajevima i seminarima koje organiziraju HPS i PZS. HPS će pružiti potporu inicijativi PZS-a za umanjenje članarine u UIAA-u. Oba će saveza aktivno sudjelovati u radu novoosnovanoga europskog saveza EUMA-e sa sjedištem u Bruxellesu. Okupljeni sudionici upoznali su se i s predstojećim aktivnostima u okviru EU projekta »Climbing villages« i međunarodnoga udužnog planinarskog puta Via Dinarica. Uz ostalo, u sljedećih če godinu dana predstavnici dvaju saveza surađivati u akcijama obilježavanja 125. obljetnice planinarstva u Sloveniji i 120. obljetnice časopisa Hrvatski planinar.

U završnom dijelu sastanka Bojan Rotovnik izrazio je osobnu zahvalnost za uspješnu suradnju u protekla dva

ALAN ČAPLAR

Posjet Kući Velebita u Krasnu

njegova mandata na čelu PZS-a, a Tone Jesenko istaknuo je da je počašćen što je mogao izravno sudjelovati u učvršćivanju prijateljskih veza između hrvatskih i slovenskih planinara. Na kraju sastanka Hrvoje Kraljević i Jadranka Čoklica uručili su posebna priznanja HPS-a Tonetu Jesenku i Miri Erženu te zlatni znak HPS-a Bojanu Rotovniku za osobit doprinos hrvatskom planinarstvu.

Sudionici sastanka razmijenili su prigodne darove i uputili se u Kuću Velebita, gdje su pod vodstvom ravnateljice Nacionalnog parka »Sjeverni Velebit« Irene Glavičić Sertić i glavne nadzornice Parka Ljiljane Tonković razgledali novouređen i vrlo atraktivan interaktivni izložbeni postav o prirodnim obilježjima Velebita.

Alan Čaplar

ALAN ČAPLAR

Predstavnici PZS-a i HPS-a uz digitalni reljef Velebita u Kući Velebita u Krasnu

KALENDAR AKCIJA

- 7. 4.** **Memorijalni uspon na Stražišće**
Gornji Obod – Veli Do – Stražišće
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 7. - 14. 4.** **Eko akcija na obala Mljet-a**
Mljet
PD Mljet, Govedari
- 7. 4.** **Obilazak Belišćanskog podravskog pješačkog puta (BPPP)**
Belišće
HPD Belišće, Belišće
- 7. 4.** **Susret planinara u Moslavini**
Moslavacka gora, Ivanska, Samarica
HPD Garjovica, Čazma
- 7. 4.** **Planinarski križni put**
Moravička Sela, Kavranica, Kocijani
PD Vršak, Brod Moravice
- 8. 4.** **Tragom prvog izleta HPD-a Sisak**
Hrastovička gora
HPD Sisak, Sisak
- 8. 4.** **Proljetni pohod Vinica – Martinščak**
Vinica, pl. dom Mladen Polović – Martinščak – pl. dom Mladen Polović
HPD Vinica, Duga Resa
- 8. 4.** **4. međunarodni planinarski pohod Hajdromo do Vrane**
Vrana
PD Belveder, Biograd na Moru
- 8. 4.** **Pohod na Zarin**
Brinje - Zarin
PD Škamnica, Brinje
- 14. - 21. 4.** **Uređenje i čišćenje planinarskih staza Mljeta**
Mljet
PD Mljet, Govedari
- 14. 4.** **Hodanjem k zdravlju i 95 godina PD-a Dubovac, Karlovac**
Karlovac, planinarski dom Zvonimir Plevnik – Kalvarija
PD Dubovac, Karlovac
- 14. 4.** **3. pohod Mura – hrvatska Amazona**
Donja Dubrava – Veliki Pažut – farma Muškatljin
HPD Međimurje, Čakovec
- 14. 4.** **Proljetno pješačenje do Sijaseta**
Senj – planinarska kuća Sijaset
PD Zavižan, Senj
- 14. 4.** **Cvjetne staze Ravne gore (crnkasta sasa)**
Ravna gora, Donja Voća – Ravna gora – Kamenica
PD Ravna gora, Varaždin
- 15. 4.** **Pohod po Istarskom planinarskom putu**
Ćićarija, Planik i Ošalj vrh
Istarski planinarski savez, Pula
- 15. 4.** **21. proljeće na Bilogori**
Bilogora, planinarski dom Kamenitovac
HPD Bilogora, Bjelovar
- 15. 4.** **Dragojlin pohod**
Samoborsko gorje, Okić
HPD Željezničar, Zagreb
- 21. 4.** **26. Rusov pohod**
Medvednica
PD Ericsson-Nikola Tesla, Zagreb
- 22. 4.** **Od Ivane do Tadije**
Dilj gora, pl. dom Đuro Pilar
PD Dilj gora, Slavonski Brod
- 22. 4.** **Od obale do obale: bodulskim putevima do antike**
Omišalj, otok Krk
PD Obzova, Krk
- 22. 4.** **19. pohod Podunavskim pješačkim putom**
Aljmaš, Erdut
PD Zanatlija, Osijek
- 22. 4.** **Obilazak Topičke planinarske šetnice br. 2**
Varaždinske Toplice – vrh Tonimir – Vanjkovec – Stari vrh – Škarnik
PD Tonimir, Varaždinske Toplice
- 22. 4.** **19. Pohod Liječničkom planinarskom stazom i 5. Hrvatski Globe – athon Hrvatske lige protiv raka**
Medvednica: Gračani – Liječnička planinarska staza – Dom Crvenog križa
PK Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb
- 23. 4. - 11. 6.** **Mala planinarska škola HPD-a Mosor**
Mosor, Biokovo, Omiška Dinara, Kozjak
HPD Mosor, Split
- 27. 4. - 1. 5.** **Prvosvibanjski pohod na Mljet**
Mljet, Veliki grad, Odisejeva špilja, Mljetska planinarska obilaznica
PD Mljet, Govedari
- 28. 4.** **8. proljeće u Šumi Striborovoj**
Rijeka, Bivio
PD Kamenjak, Rijeka
- 1. 5.** **21. planinarski pohod VRA Bljesak**
Novska – Novska brdo
PD Zmajevac, Novska
- 5. 5.** **100 žena na Mjesecu**
Moslavacka gora, Čazma, Donji Miklouš, jezero Pleterac – vrh Mjesec
HPD Garjovica, Čazma
- 6. 5.** **Planinarski pohod »Pinklec na pleča«**
Samoborsko gorje, Sveta Nedelja – Okić
PD Pinklec, Sveta Nedelja
- 6. 5.** **Orijentacijsko natjecanje mladih planinara Hrvatske**
Platak
PD Tuhobić, Rijeka
- 12. 5.** **Obilazak Jubilarnog jankovačkog planinarskog puta**
Papuk, Jankovac
HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
- 13. 5.** **Dan PD-a Medveščak**
Medvednica
PD Medveščak, Zagreb
- 13. 5.** **Dan PD-a Rudač**
Litorić – Međedi – Topolovica – Litorić
PD Rudač, Moravice
- 13. 5.** **43. memorijal Andrija Petrić**
Park prirode Učka
PD Opatija, Opatija
- 15. 5.** **17. tradicionalni pohod povodom međunarodnog Dana sestrinstva**
Hrvatsko primorje
PD Naftaplin, Zagreb

NAGRADA IGLU ŠPORTA ZA POSEBNE USPJEHE U ALPINIZMU I SPORTSKOM PENJANJU

Izborom publike i žirija odabrati će se najznačajniji uspon u 2018. godini i nagraditi putovanjem. Izbor možete pratiti na Facebook stranici Iglu Športa Hrvatska.

Pravila:

1. Prijavljivati se mogu samo sportsko penjački (težinsko i bolder) i alpinistički usponi, a nagraditi će se samo jedan uspon koji će najviše doprinjeti ugledu hrvatskog penjanja.
2. Dodjeljuje se jedna nagrada, odnosno dvije u slučaju ravnopravnog alpinističkog uspona u navezu.
3. Nagrada se dodjeljuje samo državljanima Republike Hrvatske, uspone u međunarodnim navezima nećemo razmatrati.
4. Uspon zajedno s fotografijama prijaviti na luka@iglusport.hr, najkasnije 14 dana od uspona, zaključno do 20.12.2018.

IGLU ŠPORT